

Kazimierz Maria Krzyżanowski (13 II 1893–15 VI 1927)

Abstract

Kazimierz Maria Krzyżanowski (13th of February 1893–15th June 1927)

Krzyżanowski was the son of Stanisław, who was a professor of history at Jagiellonian University, and Wanda, née Studnicka. His younger brother, Witold, was a professor of political economy and dean of the Law Faculty at Jagiellonian University.

After his matura exams at St. Anne's gymnasium he began to study at the Law Faculty at Jagiellonian University. After graduation he went on to complete a doctoral degree. In the meantime, he spent one term listening to lectures at the University of Vienna. Following which he started to work as a volunteer apprentice in the National Bank of Poland. He also began an apprenticeship as a barrister. After the First World War he worked at the State Treasury Solicitors' Office, first in Cracow, then in Vilnius.

His work in public administration had its influence on Krzyżanowski's academic interests. In 1924 he published *Trybunał Kompetencyjny. Studium z zakresu polskiego prawa publicznego*, which qualified him for UJ's *veniam legendi* in 1925. At the same time, due principally to a shortage of scientific staff, a chair of administrative law at the Stefan Batory University in Vilnius sat vacant. Krzyżanowski seemed to be the best candidate, but negotiations between the State Treasury Solicitors' Office and the University were very long. Krzyżanowski was forced to give lectures as a substitute professor for several years, because the Ministry of Religion and Public Education didn't permit him to be a titular professor. They treated his work at the University as being extraneous.

Finally, on January 1, 1927 Krzyżanowski was reassigned to the State Treasury Solicitors' Office in Vilnius and he also received permission to lecture at the University in Vilnius. Unfortunately, he died within a few months after a short illness.

The paper contains a biography of Kazimierz Maria Krzyżanowski, along with an inventory of his scientific output.

Key words: Kazimierz Maria Krzyżanowski, Jagiellonian University in Kraków, Faculty of Law and Administration, Stefan Batory University in Wilno (Vilnius University), State Treasury Solicitors' Office, history of law, administrative law, administrative science

Słowa kluczowe: Kazimierz Maria Krzyżanowski, Wydział Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego, Wydział Prawa Uniwersytetu Stefana Batorego, Prokuratura Generalna Rzeczypospolitej, historia prawa, prawo administracyjne, nauka administracji

1. Uwagi wstępne

Dnia 12 lipca 1927 r. dziekan Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie (dalej: USB) złożył – jak co roku – sprawozdanie z działalności fakultetu. We fragmencie poświęconym prawu administracyjnemu i nauce administracji oraz wykładom z tych przedmiotów czytamy:

[...] niestety przedwczesna śmierć [Kazimierza Marii Krzyżanowskiego], po krótkiej chorobie, 15 VI 1927 r[oku] położyła kres dalszemu rozwojowi jego działalności profesorskiej i wykładowej, pozbawiając Wydział nie tylko cennej siły, ale i kolegi, który kryształowością swego charakteru umiał sobie w krótkim czasie zaskarbić powszechną miłość kolegów. Cześć Jego nieskazitelnej i nieodżałowanej pamięci!¹

Tego właśnie dnia – w klinice uniwersyteckiej na Antokolu w Wilnie – zmarł doktor praw Uniwersytetu Jagiellońskiego (dalej: UJ), habilitowany docent prawa administracyjnego i nauki administracji krakowskiej, a następnie wileńskiej wszechnicy, radca Prokuraturii Generalnej Kazimierz Maria Krzyżanowski. Źródła archiwalne są bardzo lakoniczne, jeżeli chodzi o przyczynę śmierci. Wiemy, że od poniedziałku 23 maja 1927 r. nie pełnił on obowiązków w wileńskiej delegaturze Prokuraturii Generalnej, jak sam stwierdził: „[...] z powodu pogorszenia się mego chronicznego, niekorzystnego, stanu nerek”, na co przedstawił w drodze służbowej raport oraz świadectwo lekarskie².

* * *

W swoich wspomnieniach Adam Krzyżanowski, profesor ekonomii i polityk, stwierdził, iż żałuje dwóch rzeczy: że się ożenił i że nadał doktorat swojemu bratankowi – Witoldowi Krzyżanowskiemu³, który z kolei był bratem głównego bohatera niniejszego szkicu⁴. Trudno oczywiście stwierdzić, czy po latach Kazimierz Maria Krzyżanowski otrzymałby podobną laurkę od swojego wuja. Niemniej przedmiotem rozważań niniejszego artykułu są życie i dorobek przedstawiciela tej zasłużonej krakowskiej – czy szerzej: galicyjskiej i polskiej – rodziny.

¹ Lietuvos Centrinis Valstybiės Archyvas w Wilnie (dalej: LCVA), fond (dalej: f.) 175, opis (dalej: op.) 2VIB, sprawa (dalej: spr.) 31, sprawozdania dziekańskie 1921/22–1930/31, sprawozdanie dziekana z 12 lipca 1927, k. 190. Zob. W. Komarnicki, *Ś.p. doc. dr. Kazimierz Maria Krzyżanowski (1893–1927)*, „Rocznik Prawniczy Wileński” 1928, R. 2, s. 592–595.

² LCVA, f. 126, op. 1, spr. 4064,teczka osobowa K.M. Krzyżanowskiego, list K.M. Krzyżanowskiego do delegata Prokuraturii Generalnej w Wilnie z 30 maja 1927 r.; w załączeniu dodał opinię lekarską A. Januszkiewicza, stwierdzającą, że powinien „podać się dłuższej systematycznej kuracji w klinice, a potem w domu w ciągu jednego–jednego i pół miesiąca”.

³ Zob. S. Foryś, *Prof. dr Witold Krzyżanowski*, „Problemy Ekonomii” 1972, nr 2, s. 3–5; W. Krzyżanowski, *Uniwersytet Jagielloński w obozie koncentracyjnym w Sachsenhausen*, „Studia Historyczne” 1969, nr 12, z. 4; B. Kucia-Guściora, *Witold Krzyżanowski [w:] Dziekani Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II*, red. A. Dębiński, W.S. Staszewski, M. Wójcik, Lublin 2008, s. 109–116; W. Winclawski, *Słownik biograficzny socjologii polskiej*, t. II: I–M, Toruń 2004, s. 171–172; P.M. Żukowski, *Profesorowie Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego*, t. II: 1780–2014, red. D. Malec, Kraków 2014, s. 266–268.

⁴ Zob. P.M. Żukowski, *Profesorowie Wydziału Prawa...*, s. 264–265.

2. Tło rodzinne

Dnia 13 lutego 1893 r. w Krakowie, leżącym wówczas niemal na granicy imperium habsburskiego oraz noszącym miano stolicy Wielkiego Księstwa Krakowskiego, które formalnie nie należało do Kraju Koronnego Galicji i Lodomerii, ale *de facto* było jego częścią, przyszedł na świat – w rodzinie Wandy (córką Ludwika i Marii z d. Studnickiej) i Stanisława (syna Ludwika i Stefanii z d. Kador) Krzyżanowskich – drugi syn, któremu nadano imiona Kazimierz Maria⁵. Można powiedzieć, że ta rodzina nie należała do przeciętnych. Jak zapisał Waław Komarnicki, młody Krzyżanowski wyrastał w atmosferze nauki⁶. Ojciec Stanisław (ur. 5 maja 1865 r. w Kętach, zm. 15 stycznia 1917 r. w Krakowie) był profesorem historii na UJ⁷, a wspomniany Adam profesorem ekonomii politycznej i posłem na Sejm⁸. Daleki krewny Adam Szymon Krzyżanowski był profesorem kodeksu cywilnego i wekslowego na Uniwersytecie Jagiellońskim⁹.

Kazimierz Maria miał trzech braci: Stefana (ur. 1891 r.), studenta Wydziału Filozoficznego UJ, wspomnianego Witolda Zenona oraz Władysława (ur. 1901 r.).

3. Wczesna edukacja i studia uniwersyteckie

Po naukach pobieranych w domu rodzinnym, co nie wiązało się z większymi trudnościami, skoro ojciec był profesorem i dyrektorem archiwum, Kazimierz Maria rozpoczął edukację gimnazjalną. Wybrał najstarsze gimnazjum w Krakowie, pochodzące z fundacji Bartłomieja Nowodworskiego, noszące wówczas imię świętej Anny. W murach tej szkoły, w oddziale „B”, spędził osiem lat (klasy I–VIII: 1903/1904–1910/1911) –

⁵ LCVA, f. 126, op. 1, spr. 4064, teczka osobowa K.M. Krzyżanowskiego, odpis świadectwa chrztu.

⁶ W. Komarnicki, *Ś.p. doc. dr. Kazimierz Maria Krzyżanowski...*, s. 592.

⁷ Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego (AUJ), S II 619, teczka osobowa S. Krzyżanowskiego; WF II 121, teczka habilitacyjna S. Krzyżanowskiego; WF II 504, teczka doktorska S. Krzyżanowskiego. J. Mitkowski, *Krzyżanowski Stanisław* [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. XV, Wrocław–Warszawa–Kraków 1970, s. 619–621; *Uczeni polscy XIX–XX stulecia*, oprac. A. Śródka, t. II: *H–L*, Warszawa 1995, s. 392–393.

⁸ *Biogramy uczonych polskich. Materiały o życiu i działalności członków AU w Krakowie, TNW, PAU, PAN*, oprac. A. Śródka, P. Szczawiński, cz. 1, z. 2: *K–O*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1984, s. 231–235; M. Barcik, A. Cieślak, D. Grodowska-Kulińska, U. Perkowska, *Corpus Studiosorum Universitatis Iagellonicae 1850/51–1917/18*, t. III: *K–L*, red. K. Stopka, Kraków 2009, s. 682; J. Dybiec, *Uniwersytet Jagielloński 1918–1939*, Kraków 2000, *passim*; Z. Landau, *Krzyżanowski Adam Alojzy* [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. XV, Wrocław–Warszawa–Kraków 1970, s. 588–594; J. Rosicka, *Adam Krzyżanowski* [w:] *Złota Księga Wydziału Prawa i Administracji*, red. J. Stelmach, W. Uruszczak, Kraków 2000, s. 281–289; W. Winclawski, *Słownik biograficzny socjologii...*, s. 167–169; *Słownik biograficzny statystyków polskich*, red. B.M. Bulska, S. Kwiatkowski, J. Berger, Warszawa 1998, s. 178–180; E. Taylor, *Adam Krzyżanowski 1873–1963*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1963, z. 2, s. 27–32; *Uczeni polscy...*, s. 386–388; P.M. Żukowski, *Profesorowie Wydziału Prawa...*, s. 259–261.

⁹ J. Bieniarzówna, *Krzyżanowski Adam Szymon* [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. XV, Wrocław–Warszawa–Kraków 1970, s. 587–588; M. Patkaniowski, *Dzieje Wydziału Prawa UJ. Od Reformy Kolltąjowskiej do końca XIX stulecia*, Kraków 1964, *passim*. P.M. Żukowski, *Profesorowie Wydziału Prawa...*, s. 262–263.

zatem pełen czas kształcenia gimnazjalnego, jaki obowiązywał w tego typu szkołach¹⁰. Mieszkał wówczas z rodzicami przy ul. Wielopole, a od klasy VI – przy ul. Sławkowskiej 32. Poszczególne klasy kończył z notami bardzo dobrymi lub celującymi. Obyczaje miał chwalebne i odznaczał się pilnością. Pewne wahania ocen pojawiły się w klasie II (nawet dostateczny z języka niemieckiego) oraz częściowo III, ale już pod koniec edukacji w tej klasie wszystko niejako wróciło do normy¹¹.

W 1911 r. Krzyżanowski przystąpił do egzaminów maturalnych¹². Na egzaminie pi-semnym otrzymał następujące oceny: język polski – bardzo dobry; język łaciński – do-bry; język grecki – dobry. Na egzaminie ustnym abiturient musiał się zmierzyć z nastę-pującymi zagadnieniami:

Język polski. Z. Krasiński, „Nieboska komedia” – Hr[abia] Henryk. Demokracja i arystokracja. Walka społeczna. Hasła społeczne w literaturze. „Obrazki” Konopnickiej. „Wróg ludu” Ibsena. „Ludzie bezdomni” Żeromskiego. Poemat dramatyczny.

Język łaciński. Taciti Annal[es] I.34 z przyw. lekt. Hor[aci] Carm[ina] IV.9.

Dzieje ojczyste. Złota bulla węgierska i jej wpływ na ustawodawstwo polskie. Rozwój sejmu w krajach austriackich, Czechach, Węgrzech, Polsce.

Matematyka. Gmina zaciągnęła pożyczkę 800 000 K na budowę centralnej stacji elektrycznej. Po ilu latach dokona się amortyzacji tej pożyczki, jeżeli na koszty z 400 domów przypada rocznie na zużycie prądu 90 K, a roczne koszta przedsiębiorstwa wynoszą 9 000 K, gdy liczy się 5% [wyraz nieczytelny]?¹³

Posiadanie świadectwa ukończenia gimnazjum klasycznego (wyższego) z 2 czerwca 1911 r. otwierało mu drogę do immatrykulowania się (wpisania) w charakterze słuchacza zwyczajnego na uniwersytet. Wybrał krakowski, a w jego ramach Wydział Prawa. Studiował w latach akademickich: 1911/1912–1913/1914, semestr II 1914/1915. Semestr I 1914/1915 – z powodu grożącego Krakowowi zagrożenia ze strony wojsk rosyjskich i zamknięcia Uniwersytetu – spędził na Wydziale Prawa i Nauk Politycznych Uniwersytetu w Wiedniu. Po powrocie nad Wisłę i zaliczeniu ostatniego, VIII semestru otrzymał 2 listopada 1915 r. absolutorium (zob. *Aneks*, dokument nr 1). Z tego doku-mentu, jak i z zachowanych kart wpisowych, wynika, że w trakcie swoich studiów starał się uczestniczyć również w zajęciach z przedmiotów spoza nauki prawa. Wiązało się to z jednej strony z obowiązującymi przepisami – słuchacze studiów prawniczych mie-li obowiązek wysłuchania co najmniej dwóch wykładów oferowanych przez Wydział

¹⁰ M. Stinia, *Państwowe szkolnictwo gimnazjalne w Krakowie w okresie autonomii galicyjskiej*, Kraków 2004.

¹¹ Archiwum Narodowe w Krakowie (dalej: ANKr.), Gimnazjum i Liceum Nowodworskiego (dalej: GLN) 164, protokoły klasowe, k. 838 (l. 26); GLN 165, protokoły klasowe, k. 671 (l. 19); GLN 166, protokoły klasowe, k. 596 (l. 18); GLN 167, protokoły klasowe, k. 489 (l. 15); GLN 167, protokoły klasowe, k. 489 (l. 15); GLN 168, protokoły klasowe, k. 387 (l. 13); GLN 169, protokoły klasowe, k. 291 (l. 19); GLN 170, protokoły klasowe, k. 181 (l. 19); GLN 171, protokoły klasowe, k. 60 (l. 14).

¹² Egzamin pi-semne zostały wyznaczone na okres od 1 do 13 czerwca 1911 r., a przewodniczyli: do 7 czerwca dyrektor gimnazjum w Podgórzcu Ignacy Kranz, a od 8 czerwca – dyrektor V Gimnazjum Józef Winkowski. Zob. *Sprawozdanie Dyrektora c.k. Gimnazjum Nowodworskiego czyli św. Anny w Krakowie za rok szkolny 1911*, Kraków 1911, s. 51–52.

¹³ ANKr., GLN 198, protokół maturalny.

Filozoficzny z zakresu filozofii¹⁴ – a z drugiej strony niewątpliwie z chęcią zdobycia szerszej wiedzy, gdyż liczba zajęć pozaprawniczych jest zdecydowanie większa niż wymagały tego przepisy. I tak uczęszczał – w czasie dwóch pierwszych semestrów – na zajęcia z zakresu filozofii do Witolda Rubczyńskiego i Tadeusza Garbowskiego, z historii sztuki do Jerzego Mycielskiego, a z dziejów literatury do Ignacego Chrzanowskiego. Wysłuchał też kilkunastu wykładów oraz uczestniczył w ćwiczeniach z historii oraz zagadnień społeczno-gospodarczych.

W trakcie studiów Krzyżanowski był jednocześnie słuchaczem zwyczajnym jednorocznego kursu handlowego dla abiturientów Akademii Handlowej w Krakowie (to jest szkoła średnia, a nie obecny Uniwersytet Ekonomiczny) w roku 1911/1912 i otrzymał dyplom ukończenia 30 czerwca 1912 r.¹⁵ Zdał również – przewidziane przepisami dla kandydatów na urzędników państwowych, administracyjnych itp. – trzy egzaminy rządowe przed Państwową Komisją Egzaminów Prawniczych w Krakowie: egzamin historyczno-prawny – 17 lipca 1913 r., egzamin sądowy – 17 grudnia 1915 r. i egzamin z nauk politycznych – 14 grudnia 1916 r.¹⁶

Po formalnym złożeniu podania na ręce dziekana – wraz z załączonym absolutorium – Krzyżanowski został dopuszczony do egzaminów ścisłych (rygorozów) na stopień doktora praw. I tak złożył odpowiednio:

rygorozum I (iudicale) przed komisją złożoną z profesorów: Edmunda Krzymuskiego (valde bene), Fryderyka Zolla iun. (valde bene), Władysława Leopolda Jaworskiego (valde bene), Stanisława Wróblewskiego (valde bene) – 18 XII 1915 (adprobatur per vota unanimita cum calculo valde bene);

rygorozum II (historicum) przed Bolesławem Ulanowskim (insufficenter), S. Wróblewskim (sufficenter), Stanisławem Estreicherem (sufficenter) [Franciszkiem Ksawerym Fierichem] (sufficenter) – 31 V 1916 (adprobatur per vota maiora);

rygorozum III (politicum), podczas którego egzaminowali: E. Krzymuski (valde bene), Antoni Górski (sufficenter), W.L. Jaworski (valde bene) – 16 XII 1916 (adprobatur per vota maminina cum calculo valde bene per vota maiora)¹⁷.

W wyniku pozytywnie złożonych egzaminów 20 grudnia 1916 r. Krzyżanowski został wypromowany na doktora praw, a dyplom – w obecności rektora Władysława Szajnochy i dziekana Antoniego Górskiego – wręczył jako promotor i przysięgę odebrał Edmund Krzymuski¹⁸.

¹⁴ Zob. *Zbiór najważniejszych przepisów uniwersyteckich*, oprac. K.W. Kumaniecki, Kraków 1913, s. 223 nn.

¹⁵ Archiwum Zespołu Szkół Ekonomicznych nr 1 w Krakowie, Akademia Handlowa w Krakowie, Kurs abiturientów, katalog główny i protokół egzaminacyjny 1911/12.

¹⁶ M. Barcik, A. Cieślak, D. Grodowska-Kulińska, U. Perkowska, *Corpus Studiosorum Universitatis Iagellonicae...*, s. 686.

¹⁷ AUJ, WP II 527, poz. 69.

¹⁸ AUJ, S II 521, poz. 4689. Zob. *Zbiór najważniejszych przepisów...*, s. 256 nn.

4. Lata praktyk. Sąd Apelacyjny w Krakowie. Kancelaria adwokacka. Namiestnictwo we Lwowie. Bank Krajowy. Prokuratoria Generalna

Wyprzedzając fakty, trzeba zaznaczyć, że Kazimierz Maria Krzyżanowski zdobył dość poważne doświadczenie praktyczne – poza teoretycznym na studiach – zarówno w wykonywaniu zawodów prawniczych, jak i w administracji różnego szczebla.

***

W trakcie studiów rozpoczął w krakowskiej filii Banku Krajowego dla Królestwa Galicji i Lodomerii z Wielkim Księstwem Krakowskim we Lwowie¹⁹ praktykę jako wolontariusz, którą odbywał od 20 grudnia 1915 r. do 31 grudnia 1916 r. Na jej zakończenie otrzymał taką oto opinię:

Odpowiednie teoretyczne przygotowanie fachowe ułatwiło powołanemu szybkie zorientowanie się w dziale depozytów, lombardów, winkulacji, efektów oraz skupu i sprzedaży efektów, walut i dewiz, a umiejętne postępowanie ze stronami spowodowało, że p[an] d[okto]r [Kazimierz Maria] Krzyżanowski w krótkim przeciągu czasu stał się bardzo pomocnym w ekspedycji stron. Stwierdzając, że p[an] d[okto]r Kazimierz Maria Krzyżanowski odchodzi na własne żądanie, zauważamy, że przez cały czas służby zachowywał się wzorowo, obowiązkowo i pilnie oraz że polecone mu czynności wykonywał ze znajomością rzeczy i wymaganą ścisłością ku zupełnemu zadowoleniu przełożonych²⁰.

***

Zwolnienie z wolontariatu w Banku było związane z podjęciem praktyki adwokackiej w Kancelarii dra Kazimierza Ostrowskiego w Krakowie, którą odbywał od 4 stycznia 1917 r. do 15 marca 1919 r. Została ona zatwierdzona przez krakowską Izbę Adwokacką 28 września 1920 r.²¹

Jednocześnie pracował jako koncepcista w Namiestnictwie we Lwowie, a następnie – jako referent prawny – został przydzielony do Centrali Odbudowy Galicji (Ekspozytura Sekcji IV: Bankowa) od 1 lutego 1917 r. do 31 października 1918 r.²² Od 1 listopada 1918 r., również jako referenta prawnego Namiestnictwa, przydzielono go do Prezydium Polskiej Komisji Likwidacyjnej Galicji i Śląska Cieszyńskiego w Krakowie²³. Pracował na tym stanowisku do 17 marca 1919 r. W wyniku zmian organizacyjnych przeszedł do Biura Prezydialnego Generalnego Delegata Rządu dla Galicji w Krakowie i tam był

¹⁹ Zob. M. Ben-Joseph, *Adversities of Autonomy. Bank Krajowy Królestwa Galicji i Lodomerii and the Politics of Credit in Galicia*, Kraków 1999.

²⁰ LCVA, f. 126, op. 1, spr. 4064,teczka osobowa K.M. Krzyżanowskiego, odpis opinii z Banku Krajowego z 7 stycznia 1917 r. (15 grudnia 1925 r.).

²¹ *Ibidem*, odpis poświadczenia praktyki z 11 czerwca 1920 r. i 28 września 1920 r. (12 grudnia 1925 r.).

²² *Ibidem*, odpis pisma Namiestnictwa do K.M. Krzyżanowskiego z 10 stycznia 1917 r. (15 grudnia 1925 r.).

²³ Zob. M. Przeniosło, *Polska Komisja Likwidacyjna 1918–1919*, Kielce 2010.

zatrudniony jako koncepcista (sekretarz) od 17 marca do 30 listopada 1919 r.²⁴ W tym czasie korzystał z sześciomiesięcznego urlopu celem dokończenia studiów, udzielonego mu 2 maja 1919 r.²⁵ Po jego zakończeniu nie chciał już wracać do pracy „na etacie galicyjskiej politycznej administracji”, tylko powziął zamiar poświęcenia się zawodowi sędziego, „który pozostawi mi – napisał – znacznie więcej czasu wolnego na studia naukowe oraz możliwość korzystania z krakowskich bibliotek”²⁶. Za dzień zwolnienia ze służby należy uznać 6 grudnia 1919 r.²⁷

***

Dnia 8 października 1919 r. na ręce Prezesa Sądu Apelacyjnego w Krakowie Władysława Woltera sen. złożył oficjalne podanie o przyjęcie na praktykę²⁸. Jak wynika z dokumentów, został mianowany praktykantem przy Sądzie Okręgowym w Krakowie 21 listopada 1919 r., a 7 grudnia 1919 r. zgłosił się do służby²⁹. Było to możliwe m.in. dlatego, że dotychczasowi przełożeni uznali, iż nie zachodzą żadne przeszkody, aby Krzyżanowski przeszedł do służby sądowej. Poinformował o tym prezesa Sądu Apelacyjnego generalny delegat rządu Kazimierz Gałęcki³⁰ i jednocześnie zwolnił Krzyżanowskiego ze wszelkich obowiązków służbowych wynikających z bycia urzędnikiem w administracji politycznej byłej Galicji³¹. Pozostał na praktyce sądowej niemal półtora roku. Początkowo miał być przydzielony – jak wynika z pisma prezesa Sądu Okręgowego – sądowi powiatowemu cywilnemu, ale miał też wykonać pewne zadania w samym Sądzie Apelacyjnym³². Już w grudniu 1920 r. Krzyżanowski planował opuścić aplikację sądową. Dnia 3 grudnia 1920 r. prezes Sądu Okręgowego w Krakowie otrzymał podanie naszego bohatera „o nadanie mu posady referenta względnie asesora przy Generalnej Prokuraturii”. Ten sam prezes w piśmie do szefa Prokuraturii napisał, że nie zachodzi żadna przeszkoda, aby Krzyżanowski zmienił pracodawcę³³. Został więc uwolniony od służby 27 kwietnia 1921 r. w związku z mianowaniem asesorem Prokuraturii Generalnej³⁴.

---

²⁴ ANKr., 29/1989/14153,teczka osobowa Sądu w Krakowie, wykaz stanu służby. Na marginesie dodam, że decyzją komisji rządowej dla Galicji Krzyżanowski został zwolniony z obowiązku złożenia egzaminu administracyjnego. Zob.: LCVA, f. 126, op. 1, spr. 4064,teczka osobowa K.M. Krzyżanowskiego, wykaz służby: egzamin praktyczny dla urzędników administracji politycznej.

²⁵ ANKr., 29/1989/14153,teczka osobowa Sądu w Krakowie, pismo K.M. Krzyżanowskiego do generalnego delegata rządu z 8 października 1919 r.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ *Ibidem*, brudnop. pisma Prezydium Namiestnictwa z 14 lutego 1920 r.

²⁸ *Ibidem*, podanie K.M. Krzyżanowskiego do prezesa Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 8 października 1919 r.

²⁹ *Ibidem*, pismo prezesa Sądu Okręgowego w Krakowie do prezesa Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 10 grudnia 1919 r.

³⁰ *Ibidem*, pismo K. Gałęckiego do prezesa Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 15 listopada 1919 r.

³¹ *Ibidem*, pismo K. Gałęckiego do K.M. Krzyżanowskiego z 30 listopada 1919 r.

³² *Ibidem*, pismo prezesa Sądu Okręgowego w Krakowie do prezesa Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 10 grudnia 1919 r.

³³ *Ibidem*, pismo prezesa Sądu Okręgowego w Krakowie do prezesa Prokuraturii Generalnej z 5 grudnia 1920 r.

³⁴ *Ibidem*, wykaz stanu służby. Zob. LCVA, f. 126, op. 1, spr. 4064,teczka osobowa K.M. Krzyżanowskiego, odpis pisma prezesa Sądu Apelacyjnego do K.M. Krzyżanowskiego z 21 listopada 1919 r. (15 grudnia 1925 r.);

***

W ten sposób 14 kwietnia 1921 r. asesor doktor Krzyżanowski rozpoczął pracę w krakowskiej Ekspozyturze (Oddziale) Prokuraturii Generalnej³⁵. Na wspomnianym stanowisku pozostał do 3 października 1922 r., po czym 4 października 1922 r. mianowano go referentem³⁶. Od 28 kwietnia 1921 r. piastował stanowisko sekretarza generalnego. Ostatnim dniem pracy Krzyżanowskiego w krakowskiej Ekspozyturze był 31 grudnia 1926 r.³⁷ Od dnia następnego został już przydzielony do oddziału w Wilnie tejże Prokuraturii, a otrzymał tytuł radcy, ale szerzej o pracy w tej instytucji będzie mowa w części poświęconej kwestii mianowania go profesorem nadzwyczajnym w USB³⁸.

Za swoją dotychczasową pracę Krzyżanowski został zgłoszony do odznaczenia Złotym Krzyżem Zasługi³⁹. W tej kwestii ostał się tylko wniosek, gdyż śmierć bezpośrednio zainteresowanego sprawą spowodowała, że kwestia stała się bezprzedmiotowa.

5. Katedra Prawa Administracyjnego i Nauki Administracji USB. *Veniam legendi* Kazimierza Marii Krzyżanowskiego

Katedra prawa administracyjnego i nauki administracji w USB w Wilnie niemalże od samego początku istnienia tej uczelni nie miała szczęścia, jeśli chodzi o obsadę.

Pierwsze wykłady z prawa administracyjnego w liczbie 12 godzin tygodniowo (w poniedziałki, wtorki i środy od 14 do 16 oraz w czwartki, piątki i soboty od 17 do 19) ogłosił w trymestrze III roku akademickiego 1922/1923 Feliks Ochimowski. Prowadził je w ramach wykładów zleconych, nie był członkiem grona nauczycielskiego zasiadającego w Radzie Wydziałowej ani zastępcą profesora⁴⁰.

Do zweryfikowania pozostaje jedna informacja pochodząca od Juliana Huberta, zastępcy starosty krajowego w Poznaniu oraz długoletniego zastępcy profesora na II katedrze prawa administracyjnego i nauki administracji Uniwersytetu w Poznaniu. W swoim

---

odpis pisma generalnego delegata rządu K. Gałęckiego do K.M. Krzyżanowskiego z 30 listopada 1919 r. (15 grudnia 1925 r.); odpis pisma prezesa Sądu Okręgowego w Kr. do K.M. Krzyżanowskiego z 26 kwietnia 1921 r.

³⁵ LCVA, f. 126, op. 1, spr. 4064,teczka osobowa K.M. Krzyżanowskiego, odpis pisma prezesa Prokuraturii Generalnej w Warszawie do K.M. Krzyżanowskiego z 14 kwietnia 1921 r. (15 grudnia 1925 r.).

³⁶ *Ibidem*, odpis nominacji na referenta z 4 października 1922 r. Zob. LCVA, f. 126, op. 1, spr. 4064,teczka osobowa K.M. Krzyżanowskiego, odpis pisma naczelnika oddziału Prokuraturii Generalnej w Krakowie do K.M. Krzyżanowskiego z 10 czerwca 1922 r. (15 grudnia 1925 r.); odpis pisma prezesa oddziału Prokuraturii Generalnej w Krakowie do K.M. Krzyżanowskiego z 15 grudnia 1923 r. (15 grudnia 1925) r.

³⁷ LCVA, f. 126, op. 1, spr. 4064,teczka osobowa K.M. Krzyżanowskiego, odpis nominacji przez G. Czechowicza, ministra skarbu z 31 grudnia 1926 r.

³⁸ Satyryczny Numer Trzynasty Przewodnika Bibliograficznego połączył pracę K.M. Krzyżanowskiego z jego powiązaniem rodzinnymi i przypisał mu autorstwo dzieła: K.M. Krzyżanowski, *Wskazówki genealogiczno-heraldyczne dla urzędników Prokuraturii Generalnej*, Kraków 1925. Zob. *Trzynasty Numer Przewodnika Bibliograficznego przełamany z polecenia naczelnego redaktora Szymona Starowskiego*, Kraków 1926, s. 35–36.

³⁹ *Ibidem*, wykaz służby.

⁴⁰ *Spis wykładów na III trymestr i skład Uniwersytetu w roku akademickim 1922/23*, Wilno (b.r.w.), s. 10.

zyciorysie zamieścił notkę, że w 1922 r. odmówił przyjęcia zastępstwa profesora administracji w Wilnie. W nawiasie podane jest nazwisko Stanisława Gołęba, późniejszego profesora procedury cywilnej na UJ⁴¹. Faktem jest, że wileńska Rada Wydziałowa początkowo pragnęła ściągnąć S. Gołęba na podstawie uchwały z 28 kwietnia 1920 r. na Katedrę Encyklopedii i Filozofii Prawa⁴², a po reasumpcji swojej uchwały podjętej 21 stycznia 1921 r. zdecydowano się powierzyć mu wykłady prawa cywilnego obowiązującego na terenach dawnego Królestwa Kongresowego, Galicji oraz w dzielnicy pruskiej⁴³. Z przenosin S. Gołęba z Krakowa do Wilna nic jednak nie wyszło.

W Wilnie w roku akademickim 1923/1924 prowadzili zastępczo wykłady z prawa administracyjnego i nauki administracji inni profesorowie – Wacław Komarnicki i Bronisław Wróblewski⁴⁴. W historii Wydziału Prawa i Nauk Społecznych za pierwsze dziesięciolecie uniwersytetu czytamy:

Od początku roku akad[emickiego] 1924/25 objął wykłady tych przedmiotów w charakterze zas[tępcy] profesora d[okto]r Kazimierz Maria Krzyżanowski. Po przeprowadzeniu habilitacji w r[oku] 1925 na docenta prawa administracyjnego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego zostało veniam legendi doc[enta] d[okto]r[a] Kazimierza Marii Krzyżanowskiego przeniesione na Wydział Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego. Po bolesnej stracie, jaką poniósł Wydział przez śmierć doc[enta] d[okto]ra Kazimierza Marii Krzyżanowskiego w r[oku] 1927, profesorem administracji i prawa administracyjnego mianowany został wyhabilitowany w r[oku] 1928 doc[ent] Uniwersytetu Jagiellońskiego d[okto]r Jerzy Panejko⁴⁵.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (dalej: MWRiOP) zatwierdziło Kazimierza Marię Krzyżanowskiego jako zastępcę profesora na rok 1924/1925 (zob. *Aneks*, dokument nr 3). Oplacano go z budżetu wakującej katedry tego przedmiotu⁴⁶.

⁴¹ Archiwum Uniwersytetu Adama Mickiewicza, Wydział Prawa, sygn. 208/16, Teczka personalna J. Huberta, zyciorys i działalność naukowa (brak daty).

⁴² LCVA, f. 175, op. 13, spr. 339, Protokoły posiedzeń Rady Wydziału 1919–1922, protokół z 28 kwietnia 1920 r., k. 94.

⁴³ *Ibidem*, protokół z 21 stycznia 1921 r., k. 79; f. 175, op. 2VIB, spr. 28, Protokoły posiedzeń Rady Wydziału 1921–1925, protokół z 21 stycznia 1921 r., k. 245–247a.

⁴⁴ W składzie osobowym nie są wymienieni, ale podane jest, że wykład prawa administracyjnego, w liczbie 5 godzin tygodniowo, odbywał się codziennie, z wyjątkiem środy, od 14 do 15. Zob. *Spis wykładów na trzy trymestry w roku akademickim 1923/24*, Wilno (b.r.w.), s. 11.

⁴⁵ LCVA, f. 175, op. 2VIB, spr. 3, Historia Wydziału Prawa i Nauk Społecznych USB 1919/20–1929/30, k. 3. Zob. J. Kolarzowski, *Wydział Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu w Wilnie w latach 1919–1939*, „Racjonalista”, <http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,4759> (dostęp: 1.07.2014); A. Supruniuk, M.A. Supruniuk, *Nauki prawne w Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie w latach 1919–1944 [w:] Nauki historycznoprawne w polskich uniwersytetach w II Rzeczypospolitej*, red. M. Pyter, Lublin 2008, s. 217 nn.; M. Tarkowski, *Rada Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie (1919–1939)*, „Studia Iuridica Toruniensia” 2010, t. VII, s. 105 nn.

⁴⁶ LCVA, f. 175, op. 2VIB, spr. 28, protokoły posiedzeń Rady Wydziału 1921–1925, protokół z 26 czerwca 1924 r., k. 33. Zob.: LCVA, f. 175, op. 2VIB, spr. 13, teczka osobowa K.M. Krzyżanowskiego, odpis pisma dziekana Wydziału Prawa do Senatu Akademickiego z 27 czerwca 1924 r., k. 2; f. 175, op. 11Bb, spr. 101, teczka osobowa K.M. Krzyżanowskiego, pismo dziekana W. Komarnickiego do Senatu Akademickiego USB z 27 czerwca 1924 r., k. 1a. LCVA, f. 175, op. 13, spr. 335, akta dotyczące powołania wykładających 1924/25, odpis pisma J. Zawadzkiego kierownika departamentu MWRiOP do rektoratu z 22 września 1924 r., k. 144. Spis wykładów za rok akademicki 1924/1925 nie uwzględnia tego wykładu. Zob. *Spis wykładów na trzy trymestry...*

Należy to uznać za wyjście tymczasowe, dogodnie tylko dla Ministerstwa Skarbu, gdyż zastępca profesora otrzymywał mniejsze wynagrodzenie, a poza tym nie był nominowanym funkcjonariuszem służby państwowej. Nawet zgodnie z Ustawą o szkołach akademickich nie należał do grona nauczycielskiego ani nie zaliczał się do nauczycieli akademickich⁴⁷. Z punktu widzenia uniwersytetu i samego zainteresowanego nie rozwiązywało to problemu uczelni ze stałym obsadzeniem katedry ani nie dawało szans na stabilizację życiową dla Krzyżanowskiego (zob. *Aneks*, dokument nr 4), gdyż etat w Wilnie był kontraktowy, a pierwszym miejscem pracy była wówczas krakowska ekspozytura Prokuratorii Generalnej.

Krokiem do zmiany tego stanu rzeczy stało się przeprowadzenie w Krakowie, na Uniwersytecie Jagiellońskim, procedury habilitacyjnej. Kolegium Profesorów (później Rada Wydziałowa) – zgodnie z przepisami ustawy o szkołach akademickich – mogło nadać kandydatowi prawo wykładania (*veniam legendi*). Całe postępowanie prowadzące do tego celu nazywało się habilitacją, a po jej pozytywnym zakończeniu taka osoba otrzymywała tytuł docenta prywatnego (docenta)⁴⁸. Krzyżanowski 15 stycznia 1925 r. wniósł na ręce dziekana E. Krzymuskiego formalne podanie o udzielenie *veniam legendi* z zakresu nauki administracji i prawa administracyjnego na podstawie rozprawy *Trybunał Kompetencyjny. Studium z zakresu polskiego prawa publicznego* (Warszawa 1924).

Opublikowana rozprawa była rozszerzoną wersją pewnego referatu. W 1924 r. Krzyżanowski przyjechał po raz pierwszy do Wilna na I Zjazd Prawników Polskich. O organizowanie takiego spotkania bardzo zabiegano na USB. Wygłosił tam referat o Trybunale Kompetencyjnym, czyli właśnie o głównym przedmiocie swojej rozprawy habilitacyjnej. To wystąpienie swoją „źródłowością, przejrzystością i ścisłością rozumowania” zostało bardzo dobrze przyjęte. Odzwierciedleniem tego stały się ożywiona dyskusja podczas zjazdu oraz zaproponowanie Krzyżanowskiemu wykładów⁴⁹.

Wróćmy do meritum zagadnienia. Zgodnie z obowiązującymi wówczas przepisami, a także wieloletnią, wypracowaną na UJ praktyką, proces nadania prawa wykładania (*veniam legendi*) był trzystopniowy. Najpierw członkowie Kolegium Profesorów (Rady Wydziałowej) – po wysłuchaniu przedstawionego przez dziekana (lub przewodniczącego posiedzenia) umotywowanego wniosku petenta – rozstrzygało, czy nie zachodzą żadne przeszkody natury moralnej, osobistej bądź etycznej co do rozpatrzenia prośby. Jeżeli takich przeszkód profesorowie się nie dopatrzili, wyznaczano referentów (referenta głównego i koreferenta lub koreferentów, czyli dzisiejszych recenzentów) w liczbie co najmniej dwóch z zakresu tematycznego zgłoszonej rozprawy i dziedziny wiedzy. Po przedstawieniu referatów (recenzji) – w zależności od tego, czy były one pozytywne, czy nie – Rada Wydziałowa dopuszczała do następnych stadiów lub oddalała podanie. Jeżeli wnioski referentów okazały się pomyślne, a profesorowie je podtrzymali, następny krok stanowiło kolokwium (dyskusja habilitacyjna), a ostatni – wykład habilitacyjny. W sytuacjach niejednoznacznych albo powoływano kolejnego referenta, któ-

⁴⁷ Według art. 41 Ustawy o szkołach akademickich do grona nauczycielskiego należeli profesorowie honorowi, zwyczajni, nadzwyczajni i docenci. O zastępstwie na katedrze traktuje art. 49. Zob. Dz.U. RP 1920, nr 72, poz. 494, ustawa o szkołach akademickich z 13 lipca 1920 r.

⁴⁸ Dz.U. RP 1920, nr 72, poz. 494, Ustawa o szkołach akademickich z 13 lipca 1920 r., art. 50.

⁴⁹ W. Komarnicki, *Ś.p. doc. dr. Kazimierz Maria Krzyżanowski...*, s. 593.

ry występował w roli niejako superarbitra, albo decydowała Rada Wydziałowa. Prawo dawało również temu gronu możliwość uwolnienia kandydata od obowiązku uczynienia zadość drugiemu lub trzeciemu warunkowi stadium habilitacji bądź od obu⁵⁰. W przypadku Krzyżanowskiego uchwalono, że na referentów zostaną powołani profesorowie Kazimierz Władysław Kumaniecki i Władysław Leopold Jaworski.

Referat dotyczący rozprawy habilitacyjnej (zob. *Aneks*, dokument nr 2) był gotowy w drugiej połowie maja, a jego konkluzja pozytywna. Kolokwium odbyło się 10 czerwca 1925 r., a wykład habilitacyjny „O zakładach publicznych” Krzyżanowski poprowadził 15 czerwca 1925 r., po czym Rada Wydziałowa uznała wszystkie stadia habilitacji za wystarczające i udzieliła *veniam legendi* z zakresu nauki administracji i prawa administracyjnego. Formalnego przyjęcia habilitacji dokonał Senat Akademicki UJ⁵¹, a 17 lipca 1925 r. minister wyznań religijnych i oświecenia publicznego Stanisław Grabski zatwierdził całą procedurę i Krzyżanowskiego jako docenta UJ⁵².

W zasadzie nasz bohater powinien złożyć przysięgę prawnie nakazaną dla wszystkich wyhabilitowanych docentów po 1 lipca 1925 r. – i taki obowiązek przewidywał statut UJ – ale pierwszy wpis pod rotą przysięgi nosi datę 10 kwietnia 1926 r.⁵³ Miała ona następującą treść:

Ślubuję, iż jako Docent Uniwersytetu Jagiellońskiego będę posłuszny ustawom i przepisom Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz postanowieniom władz akademickich tegoż Uniwersytetu, a jako członek Głównego Nauczycielskiego będę przestrzegał tych zasad postępowania, które każdemu nauczycielowi akademickiemu przyświecać powinny.

Do tego, co mi właśnie odczytano, a co dokładnie zrozumiałem, zastosuję się wiernie i sumiennie⁵⁴.

Krzyżanowski jako docent UJ figuruje w dwóch składach osobowych – za rok 1925/1926 i 1926/1927⁵⁵ oraz w spisie wykładów jako osoba, która w I trymestrze roku akademickiego 1926/1927 ogłosiła wykład o polskim prawie wodnym (wykładała je również w Wilnie) w liczbie 20 godzin, a w trymestrze II i III o polskim ustawodawstwie agrarnym, łącznie 40 godzin⁵⁶. Ta „chronologia” wynika z faktu ustalania planu wykładów na kolejny rok akademicki najpóźniej do końca maja roku poprzedniego. Bliższe prawdy będzie stwierdzenie, że ostatnim dowodem obecności Krzyżanowskiego w Krakowie jest protokół z posiedzenia docentów, którzy 5 czerwca 1926 r. spotkali się celem wyboru dwóch delegatów do Rady Wydziałowej na rok akademicki 1926/1927. Zostali nimi profesor tytularny, doc. ekonomiki opisowej dr Adam Benisa i doc. prawa rzymskiego dr Włodzimierz Kozubski⁵⁷.

⁵⁰ Dz.U. RP 1920, nr 72, poz. 494, Ustawa o szkołach akademickich z 13 lipca 1920 r., art. 51–59.

⁵¹ AUJ, S II 87, Protokoły posiedzeń Senatu Akademickiego, protokół z 30 czerwca 1925 r., k. 94.

⁵² LCVA, f. 126, op. 1, spr. 4064,teczka osobowa K.M. Krzyżanowskiego, odpis zatwierdzenia habilitacji z 17 lipca 1925 r. (16 grudnia 1925 r.).

⁵³ WP II 137, pismo rektora UJ J. Łosia do dziekana Wydziału Prawa z 6 marca 1926 r.

⁵⁴ AUJ, S II 583, docenci prywatni.

⁵⁵ *Uniwersytet Jagielloński w Krakowie. Skład Uniwersytetu. Rok szkolny 1925/26*, Kraków 1926, s. 11; *Uniwersytet Jagielloński w Krakowie. Skład Uniwersytetu. Rok szkolny 1926/27*, Kraków 1927, s. 11.

⁵⁶ *Uniwersytet Jagielloński. Skład wykładów. Rok szkolny 1926/27 (trzy trymestry)*, Kraków 1926, s. 17.

⁵⁷ AUJ, WP II 95, protokół zebrania docentów z 5 czerwca 1926 r.

6. Sprawa mianowania Kazimierza Marii Krzyżanowskiego profesorem w Wilnie i jego działalność tamże

Jak wspomniano wyżej, Krzyżanowski niemalże od połowy lat 20. XX w. wykładał w Wilnie jako zastępca profesora. Było to możliwe dzięki uprzejmości prezesa Prokuratury Generalnej Stanisława Bukowieckiego, która jednak miała swoje granice. Udzielał on urlopu, aby jego pracownik mógł wykładać na uniwersytecie (1 października – 31 grudnia 1924 r.; 1 stycznia – 28 lutego 1925 r.; 1 maja – 30 czerwca 1925 r.⁵⁸), oraz urlopu dla poratowania zdrowia (1 sierpnia – 30 września 1925 r.)⁵⁹. Wspomagały Krzyżanowskiego, jak mogły, także władze wileńskiej uczelni:

Ze względu na to, iż dr KRZYŻANOWSKI jest obecnie sekretarzem generalnym krakowskiego oddziału Prokuratury, a powoływany jest do Wilna na stanowisko kontraktowe i czasowe, nie może przeto zlikwidować swego stosunku służbowego w Prokuratury. Z tych powodów dziekanat Wydziału Prawa i Nauk Społecznych zwraca się jednocześnie o wyjednanie dla dr. KRZYŻANOWSKIEGO bezpłatnego urlopu z Prokuratury od 1 X 1924 roku. Upraszam SENAT o przyjęcie wniosku i przedstawienie go do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego⁶⁰.

Zatwierdzenie mianowania zastępcą profesora ministerstwo wystawiło 22 września 1924 r.⁶¹ Krzyżanowski objął stanowisko 1 października 1924 r.⁶², zostając jednocześnie egzaminatorem z prawa administracyjnego przy egzaminach rocznych 1924/1925⁶³, kierownikiem Seminarium Prawa Administracyjnego⁶⁴.

Niemniej podobne zwolnienia na rok akademicki 1925/1926 nie zostały udzielone i prawo administracyjne w Wilnie nie było wykładane⁶⁵.

⁵⁸ Ostatni urlop był częściowo udzielony na cele nauczania, a częściowo – dwa miesiące – zaliczony do czasu urlopu wypoczynkowego. Zob. LCVA, f. 175, op. 13, spr. 335, akta dotyczące powołania wykładowców 1924/25, odpis listu prezesa Prokuratury Generalnej S. Bukowieckiego do prezesa krakowskiego oddziału Prokuratury Generalnej z 22 kwietnia 1925 r., k. 136.

⁵⁹ *Ibidem*, wykaz służby, k. 151–157. Ta sytuacja była też uciążliwa z przyczyn osobistych; Krzyżanowscy prowadzili dwa domy, bo mieli kłopoty ze znalezieniem mieszkania w Wilnie dla całej rodziny. Zob. *ibidem*, list K.M. Krzyżanowskiego do dziekanatu Wydziału Prawa z 7 lipca 1924 r., k. 139.

⁶⁰ LCVA, f. 175, op. 2VIB, spr. 13,teczka osobowa K.M. Krzyżanowskiego, odpis pisma dziekana Wydziału Prawa i Nauk Społecznych do Senatu Akademickiego z 27 czerwca 1924 r., k. 3. Zob. LCVA, f. 175, op. 1(I)Bb, spr. 101,teczka osobowa K.M. Krzyżanowskiego, pismo rektora A. Parczewskiego do MWRiOP z 14 lipca 1924 r., k. 2.

⁶¹ LCVA, f. 175, op. 1(I)Bb, spr. 101,teczka osobowa K.M. Krzyżanowskiego, pismo J. Janickiego, kierownika departamentu MWRiOP do rektoratu USB z 22 września 1924 r., k. 6.

⁶² LCVA, f. 175, op. 2VIB, spr. 13,teczka osobowa K.M. Krzyżanowskiego, odpis pisma dziekanatu Wydziału Prawa do Rektoratu USB z 4 października 1924 r., k. 5. Zob. LCVA, f. 175, op. 1(I)Bb, spr. 101,teczka osobowa K.M. Krzyżanowskiego, odpis pisma..., k. 8.

⁶³ LCVA, f. 175, op. 13, spr. 335, akta dotyczące powołania wykładowców 1924/25, pismo MWRiOP do dziekana Wydziału Prawa USB z 5 listopada 1924 r., k. 150.

⁶⁴ LCVA, f. 175, op. 2VIB, spr. 13,teczka osobowa K.M. Krzyżanowskiego, odpis pisma dziekana do rektora z 21 stycznia 1925 r., k. 6.

⁶⁵ LCVA, f. 175, op. 2VIB, spr. 31, sprawozdania dziekańskie 1921/22–1930/31, sprawozdanie dziekana z 5 lipca 1926 r., k. 207. Jest to o tyle ciekawe, że spis wykładów podaje, iż zastępca profesora K. Krzyżanowski wykłada część ogólną prawa administracyjnego 4 godziny tygodniowo, we wtorki i czwartki od 12 do 14, a część szczegółową jedną godzinę tygodniowo, w środy od 13 do 14. Prowadzi dodatkowo

Dnia 18 kwietnia 1925 r. z Dziekanatu Wydziału Prawa USB wystosowano pismo do Prokuraturii Generalnej w Warszawie, zawierające prośbę o udzielenie referentowi prokuraturii dalszego urlopu – do końca czerwca – celem dokończenia wykładów. Argumentowano w nim, iż nie trzeba podkreślać, jak ważne jest dokończenie całego kursu, jak wielką stratą dla Wydziału Prawa byłby wyjazd Krzyżanowskiego. Podkreślono, że dziekanat podjął już starania, aby na przyszłość nie być zmuszonym do nadużywania uprzejmości Prokuraturii Generalnej⁶⁶. Pod tym stwierdzeniem należy rozumieć rozpoczęcie przez profesorów wileńskich procedury powołania Krzyżanowskiego na nadzwyczajną Katedrę Nauki Administracji i Prawa Administracyjnego.

Droga do katedry dla Krzyżanowskiego rozpoczęła się formalnie od wybrania przez Radę Wydziałową komisji, która miała na podstawie nadesłanych opinii przygotować referat. Składała się ona z czterech osób – dziekana Eugeniusza Waśkowskiego oraz członków: Bronisława Wróblewskiego, Wacława Komarnickiego i Władysława Zawadzkiego. Ta komisja, za pośrednictwem dziekana fakultetu prawniczego, na podstawie Ustawy o szkołach akademickich, wysłała zapytanie do wszystkich profesorów honorowych, zwyczajnych i nadzwyczajnych wykładających prawo administracyjne i nauk administracji w państwowych szkołach akademickich⁶⁷:

Proszę Pana Profesora o wskazanie kandydata najodpowiedniejszego dla zajęcia tej katedry. W szczególności Rada Wydziału prosi o opinię o wykładającym w Uniwersytecie Stefana Batorego w charakterze zastępcy profesora drze Kazimierzu Marii KRZYŻANOWSKIM oraz o ocenę prac wymienionego⁶⁸.

Na jej wezwanie odpowiedzieli – lub tylko ich pismo się zachowało⁶⁹ – profesorowie krakowscy Kumaniecki i Jaworski, a ich odpowiedź została przesłana do Wilna za pośrednictwem dziekana Wydziału Prawa F. Zolla iun.⁷⁰ Opinia z Krakowa (zob. *Aneks*, dokument nr 5) była pozytywna. Profesorowie napisali, że Krzyżanowski jest im znany od dawna zarówno jako były uczeń, jak i jako syn byłego profesora UJ. Obecnie – napisali uczeni – nie mogą wskazać innego kandydata do katedry, a na podstawie przeprowadzonego przewodu habilitacyjnego mają pewność, że Krzyżanowski „odpowie swoim obowiązkom i zadaniom”⁷¹. Na podstawie tych (czy tej) opinii komisja poleciła

---

dwugodzinne seminarium w piątki od 14 do 16. Zob. *Spis wykładów na trzy trymestry w roku akademickim 1925/26*, Wilno (b.r.w.), s. 12.

⁶⁶ LCVA, f. 175, op. 2VIB, spr. 13,teczka osobowa K.M. Krzyżanowskiego, odpis pisma dziekana do prezesa Prokuraturii Generalnej w Warszawie z 18 kwietnia 1925 r., k. 7.

⁶⁷ Dz.U. RP z 1920, nr 72, poz. 494, Ustawa o szkołach akademickich z 13 lipca 1920 r., art. 42.

⁶⁸ LCVA, f. 175, op. 2VIB, spr. 202, komisja w sprawie obsadzenia katedry prawa administracyjnego, odpis listu dziekana do W.L. Jaworskiego i K.W. Kumanieckiego z r. akad. 1924/25, k. 11. Nadmienię, że w 1922 r. podjęto pierwszą próbę obsadzenia katedry. Zob. LCVA, f. 175, op. 13, spr. 336, powołania wykładających, brudnop. protokołu posiedzenia komisji do obsadzenia katedry prawa administracyjnego z 6 lipca 1922 r., k. 16–18.

⁶⁹ Dziekan W. Komarnicki wystosował m.in. 16 czerwca 1925 r. pismo do dziekana Wydziału Prawa UJK. W lipcu tego roku pismo „przyjął do wiadomości” Z. Pazdro. Zob.: Державний архів Львівської області (dalej: DALO), f. 26, op. 6, spr. 1159, pismo W. Komarnickiego z 16 czerwca 1925 r., k. 17.

⁷⁰ LCVA, f. 175, op. 2VIB, spr. 202, komisja w sprawie obsadzenia katedry prawa administracyjnego, pismo F. Zolla iun. do dziekana z 18 września 1925 r., k. 17.

⁷¹ AUJ, WP II 565, brudnop. opinii jako załącznik do pisma F. Zolla iun. z 18 września 1925 r.

12 października 1925 r. wygotowanie referatu Komarnickiemu⁷². Po przedstawieniu tegoż referatu (zob. *Aneks*, dokument nr 6) komisja na posiedzeniu 13 października 1925 r. uchwaliła, aby zwrócić się do Rady Wydziałowej z wnioskiem o powołanie Krzyżanowskiego na profesora nadzwyczajnego. Jedna osoba sprzeciwiła się temu; był nią profesor prawa i postępowania sądowego karnego Bronisław Wróblewski⁷³. Niemniej wnioski zawarte w opinii krakowskich profesorów i w referacie komisji musiały być na tyle mocne, że 14 października 1925 r. na zwyczajnym posiedzeniu Rada Wydziałowa uchwaliła, że należy mianować Krzyżanowskiego profesorem na nadzwyczajnej Katedrze Prawa Administracyjnego USB⁷⁴, i taki wniosek został wysłany do Warszawy. Ministerstwo jednak nie kwapiło się z jakąkolwiek odpowiedzią, co spowodowało, że uniwersytet urgensował swoją prośbę pismem z 11 maja 1926 r. (zob. *Aneks*, dokument nr 7)⁷⁵. MWRiOP 20 maja 1926 r. – po siedmiomiesięcznym oczekiwaniu – oddaliło prośbę Wszechnicy Batorowej, argumentując, że „nie uważa za możliwe przychylić się do wniosku” Rady Wydziałowej w sprawie nominacji na profesora, a jednocześnie nie będzie się sprzeciwiło objęciu wykładów przez tego samego w charakterze zastępcy profesora⁷⁶.

Dnia 29 maja 1926 r. profesorowie USB upoważnili Komarnickiego do przygotowania kolejnego pisma w tej sprawie⁷⁷. Ponowny wniosek – na mocy uchwały Rady z 8 czerwca 1926 r. – został wysłany do Warszawy. Motywowano w nim, że objęcie wykładów w charakterze zastępcy profesora jest niemożliwe z powodu braku zgody Prezesa Prokuraturii Generalnej na dalszy bezpłatny urlop. Wyszukanie innych również kompetentnych kandydatów do obsadzenia wakującej katedry lub prowadzenia wykładów w zastępstwie „przedstawia się jako zupełnie nierealne”. Rada Wydziału Prawa i Nauk Społecznych ponawia zatem prośbę, gdyż MWRiOP w swojej odmowie nie podało motywów, a tym samym nie stwierdziło, że uważa kandydaturę za niewłaściwą. Skonstatowano, że to nie MWRiOP jest winne tej swoistej obstrukcji, tylko Ministerstwo Skarbu, które robi przeszkody natury finansowej. Dodatkowo siedmiomiesięczna zwłoka w odpowiedzi pozbawiła studentów możliwości słuchania wykładów. Straty z tego tytułu są na pewno większe niż zysk dla budżetu wynikający z zaoszczędzenia różnicy

⁷² *Ibidem*, protokół z posiedzenia komisji z 12 października 1925 r., k. 18.

⁷³ *Ibidem*, protokół z 13 października 1925 r., k. 21.

⁷⁴ LCVA, f. 175, op. 1(I)Bb, spr. 101,teczka osobowa K.M. Krzyżanowskiego, pismo dziekana Wydziału Prawa USB E. Waśkowskiego do Senatu Akademickiego USB z 16 października 1925 r., k. 27; LCVA, f. 175, op. 2VIB, spr. 29, protokoły posiedzeń Rady Wydziału 1925/26–1929/30, protokół z 14 października 1925 r., k. 4. Zob. LCVA, f. 175, op. 13, spr. 335, akta dotyczące powołania wykładowców 1924/25, odpis pisma dziekana do Senatu z 16 października 1925 r., k. 131. Zob. f. 175, op. 1IBb, spr. 101,teczka osobowa K.M. Krzyżanowskiego, pismo dziekana E. Waśkowskiego do Senatu Akademickiego USB z 16 października 1925 r., k. 27.

⁷⁵ LCVA, f. 175, op. 1(I)Bb, spr. 101,teczka osobowa K.M. Krzyżanowskiego, pismo dziekana E. Waśkowskiego do MWRiOP z 11 maja 1926 r., k. 32.

⁷⁶ LCVA, f. 175, op. 13, spr. 335, akta dotyczące powołania wykładowców 1924/25, odpis listu J. Mikułowskiego-Pomorskiego do Rektoratu z 20 maja 1926 r., k. 135.

⁷⁷ LCVA, f. 175, op. 2VIB, spr. 29, protokoły posiedzeń Rady Wydziału 1925/26–1929/30, protokół z 29 maja 1926 r., k. 23.

w płacy zastępcy profesora oraz profesora nadzwyczajnego. Pismo to, poza MWRiOP, zostało wysłane do innych polskich uniwersytetów (zob. *Aneks*, dokument nr 8 i 9)⁷⁸.

Za takie zaangażowanie i dowód sympatii z jednej strony i uznania dla pracy z drugiej Krzyżanowski podziękował listownie:

Wielce Czcigodny Panie Dziekanie. W tej chwili dostałem list Pana Dziekana z 15 bm. i pozwalam sobie złożyć Panu Dziekanowi osobiście oraz jako reprezentantowi Wydziału serdecznie podziękowania za łaskawe zajęcie się moją sprawą. Mam nadzieję, że może Ministerstwo uwzględni stanowisko Wydziału i nie pozbawi mnie możliwości zasiadania w tym gronie, do którego należenie byłoby dla mnie wielkim zaszczytem, a tym samym umożliwi mi pracę naukową⁷⁹.

Dnia 7 października 1926 r. odbyło się kolejne posiedzenie Rady Wydziałowej. Poruszono na nim omawianą wyżej kwestię:

Sprawa obsadzenia katedry prawa administracyjnego. Dziekan referuje stan sprawy. Prodziekan WAŚKOWSKI stawia następujący wniosek: Rada Wydziałowa wyraża ubolewanie, że Ministerstwo WRiOP nie uwzględniając trudnego położenia Wydziału, pozbawionego wykładów prawa administracyjnego, ze względów budżetowych nie nadało biegu wnioskowi o nominację docenta Uniwersytetu Jagiellońskiego dra Kazimierza Marii KRZYŻANOWSKIEGO na profesora nadzwyczajnego na Wydziale Prawa Uniwersytetu Stefana Batorego.

Rada, stojąc w dalszym ciągu na stanowisku swej uchwały z dnia 8 VI 1926 o powołaniu dra Kazimierza Marii KRZYŻANOWSKIEGO na profesora nadzwyczajnego, apeluje do uczuć obywatelskich dra KRZYŻANOWSKIEGO, by zanim nominacja Jego na profesora zostanie umożliwioną, zechciał, ze względu na wyjątkowo trudne położenie Wydziału, objąć tymczasowo wykłady w charakterze zastępcy profesora⁸⁰.

Takie stanowisko ministerstwa stawiało przed Krzyżanowskim dwie przeszkody (zob. *Aneks*, dokumenty nr 10 i 11). Jedna została pokonana stosunkowo szybko i łatwo. Aby wyklądać bez problemów w Wilnie – jako zastępca profesora bez nominacji na katedrę – i nie prosić o urlop jako docent w Krakowie, złożył w 1926 r. na USB podanie o przeniesienie z UJ *veniam legendi* z zakresu nauki administracji i prawa administracyjnego. Rada Wydziałowa przychyliła się i 12 stycznia 1927 r. nadała Krzyżanowskiemu docenturę:

Rada Wydziału Prawa i Nauk Społecznych na posiedzeniu w dniu 12 I r[oku] b[ieżącego] uchwaliła, stosownie do art. 59 ustawy o szkołach akademickich z dnia 13 VII 1920 r., przenieść prawo wykładania prawa administracyjnego w charakterze docenta (habilitację) uzyskane w roku 1925 na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego przez dr K.M. KRZYŻANOWSKIEGO na Wydział Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego.

⁷⁸ LCVA, f. 175, op. 2VIB, spr. 13,teczka osobowa K.M. Krzyżanowskiego, pismo dziekana E. Waśkowskiego do MWRiOP z 10 czerwca 1926 r., k. 11–12; LCVA, f. 175, op. 2VIB, spr. 29, protokoły posiedzeń Rady Wydziału 1925/26–1929/30, protokół z 8 czerwca 1926 r., k. 24. Wspierał Radę Wydziałową również rektor i Senat USB. Zob. LCVA, f. 175, op. 11Bb, spr. 101,teczka osobowa K.M. Krzyżanowskiego, odpis pisma rektora Zdziechowskiego do MWRiOP z 26 października 1925 r., k. 18.

⁷⁹ LCVA, f. 175, op. 2VIB, spr. 13,teczka osobowa K.M. Krzyżanowskiego, list K.M. Krzyżanowskiego do dziekana z 17 czerwca 1926 r., k. 13–14.

⁸⁰ LCVA, f. 175, op. 2VIB, spr. 29a, protokoły posiedzeń Rady Wydziału 1925/26–1929/30, protokół z 7 października 1926 r., k. 2. Zob. LCVA, f. 175, op. 2VIB, spr. 13,teczka osobowa K.M. Krzyżanowskiego, odpis protokołu z 8 października 1926 r., k. 15.

Proszę SENAT o zatwierdzenie tej uchwały Rady Wydziałowej⁸¹.

Druga, o wiele trudniejsza, dotyczyła sprawy unormowania swoich relacji w Prokuraturii Generalnej. Krzyżanowski dokładnie tłumaczył się w liście do profesorów wileńskich z 14 października 1925 r.:

Nie mogę uzyskać w Prokuraturii Generalnej urlopu (nawet bezpłatnego) dla spełnienia obowiązków zastępcy profesora, a z drugiej nie mogę rzucić tego urzędu, gdyż straciłbym w ten sposób 10 lat służby zaliczanych do emerytury – muszę wracać do Krakowa. Ponieważ rada Wydziału uchwaliła wystąpić z wnioskiem o zamianowanie mnie profesorem nadzwyczajnym, śmiem prosić Radę Wydziału o udzielenie mi urlopu na I trymestr br. szkolnego z tym, że wykłady te oddam po uzyskaniu nominacji⁸².

Na posiedzeniu 28 października 1926 r. Rada Wydziałowa po raz trzeci zawnioskowała o nominację dla Krzyżanowskiego na zastępcę profesora.

Rada Wydziału Prawa i Nauk Społecznych na posiedzeniu z dn. 28 X r[oku] b[ieżącego], a Senat na posiedzeniu z dn[ia] 29 r[oku] b[ieżącego] uchwały wystąpić do Ministerstwa o odnowienie umowy na rok 1926/27 z docentem Uniwersytetu Jagiellońskiego dr. Kazimierzem Marią Krzyżanowskim o wykładanie prawa administracyjnego w charakterze zastępcy profesora. Nawiązując do rozporządzenia Ministerstwa z dn[ia] 20 V 1926 LIVSW5662/26, w którym to rozporządzeniu Ministerstwo wyraziło zasadniczo zgodę na odnowienie umowy z dr. Krzyżanowskim na r[ok] b[ieżący] akad[emicki], oraz przysyłając w załączeniu wnioski Dziekana Wydziału Prawa i Nauk Społecznych w tej sprawie, Rektorat Uniwersytetu Stefana Batorego prosi Ministerstwo WRiOP o powierzenie docentowi Uniwersytetu Jagiellońskiego dr. Kazimierzowi Marii Krzyżanowskiemu na rok akad. 1926/27 wykładów prawa administracyjnego w charakterze zastępcy profesora w pełnym wymiarze obowiązków profesorskich i przyznania mu z tego tytułu ustawowego wynagrodzenia zastępcy profesora⁸³.

Do pisma dołączono zgodę samego zainteresowanego „na prowizoryczne załatwienie sprawy”, a to „umożliwia Wydziałowi doraźne zaspokojenie pilnej potrzeby zapewnienia wykładów prawa administracyjnego, co jednak Wydział traktuje jako prowizorium, nie schodząc ze swego stanowiska w tej kwestii”⁸⁴. Jednocześnie została wysłana do Prokuraturii Generalnej oficjalna prośba. Zawnioskowano w niej, by Prezes Prokuraturii

---

⁸¹ LCVA, f. 175, op. 2VIB, spr. 13,teczka osobowa K.M. Krzyżanowskiego, odpis pisma dziekana do Senatu Akademickiego USB z 15 stycznia 1927 r., k. 22. Senat zatwierdził uchwałę na posiedzeniu 28–29 stycznia 1927 r. i w ten sposób prawo wykładania zostało przeniesione. Zob. LCVA, f. 175, op. 2VIB, spr. 13,teczka osobowa K.M. Krzyżanowskiego, odpis pisma rektora S. Pigonia do dziekanatu Wydziału Prawa z 3 lutego 1927 r., k. 23; LCVA, f. 175, op. 1(I)Bb, spr. 101,teczka osobowa K.M. Krzyżanowskiego, odpis..., k. 62, k. 66 (oryginał).

⁸² LCVA, f. 175, op. 2VIB, spr. 202, komisja w sprawie obsadzenia katedry prawa administracyjnego, list K.M. Krzyżanowskiego do Dziekanatu Wydziału Prawa USB z 14 października 1925 r., k. 25. Prośbę o urlop przedłużał na czas 1 listopada–15 grudnia 1925 r. Zob. LCVA, f. 175, op. 2VIB, spr. 202, komisja w sprawie obsadzenia katedry prawa administracyjnego, list K.M. Krzyżanowskiego do dziekanatu Wydziału Prawa USB z 30 października 1925 r., k. 25.

⁸³ LCVA, f. 175, op. 1(I)Bb, spr. 101,teczka osobowa K.M. Krzyżanowskiego, odpis pisma rektora USB do MWRIOP z 4 listopada 1926 r., k. 49.

⁸⁴ LCVA, f. 175, op. 2VIB, spr. 13,teczka osobowa K.M. Krzyżanowskiego, odpis pisma dziekana Wydziału Prawa do Senatu USB z 29 października 1926 r., k. 17.

Generalnej w Warszawie wyraził zgodę i przeniósł służbowo Krzyżanowskiego z Krakowa do Wilna od 1 stycznia 1927 r. (zob. *Aneks*, dokument nr 12)⁸⁵.

MWRiOP zatwierdziło uchwałę Rady Wydziałowej z 28 października 1926 r. o powierzeniu zastępstwa na rok akademicki 1926/1927. Stanowisko to było nadal płatne z kredytów wakującej Katedry Nauki Administracji i Prawa Administracyjnego⁸⁶. Obowiązki zastępcy profesora i zarazem kierownika Seminarium Prawa Administracyjnego Krzyżanowski objął 1 stycznia 1927 r.⁸⁷ Prezes Prokuraturii Bukowiecki zgodził się zaś na przeniesienie go z Krakowa do Wilna od 1 stycznia 1927 r. oraz na wykonywanie przez niego obowiązków zastępcy profesora, o ile nie będą one kolidować z pracą w Prokuraturii (zob. *Aneks*, dokument nr 13).

W drukowanej *Kronice Uniwersytetu Jagiellońskiego* w części stanowiącej sprawozdanie Wydziału Prawa dziekan S. Estreicher napisał wprost, że w październiku 1926 r. Krzyżanowski został powołany na katedrę nadzwyczajną w Wilnie, a był to „rokujący jako uczonej najpiękniejsze nadzieje”⁸⁸.

***

Obecność Krzyżanowskiego w Wilnie, głównie ze względu na szybką, przedwczesną śmierć, nie mogła pozostawić trwałego – poza pamięcią – śladu. Niemniej można wyłowić kilka płaszczyzn jego działalności w mieście nad Wilią.

Jako zastępca profesora zgłosił – przyjęty przez Radę Wydziałową – wniosek w sprawie zmiany formy egzaminów doktorskich. Za radą Krzyżanowskiego wprowadzono rozwiązanie, że rygorozum jest ustne, dzieli się na dwie dwugodzinne grupy, z czego jedna obejmuje egzamin z przedmiotu głównego połączony z obroną rozprawy, a druga obejmuje pozostałe przedmioty zdawane przy egzaminie ścisłym⁸⁹. Na wniosek Rady Wydziałowej przygotował referat w sprawie kreowania w Wilnie katedry nadzwyczajnej polityki i ustawodawstwa agrarnego (zob. *Aneks*, dokument nr 14).

Zajęcia prowadzone przez Krzyżanowskiego – zdaniem Komarnickiego – cieszyły się uznaniem studentów, z którymi „wszedł w ścisły i serdeczny kontakt [...] zarówno na wykładach, jak i w pracach seminaryjnych”. Tak zapamiętał wykłady z prawa administracyjnego Bohdan Kawecki, późniejszy wileński adwokat:

Na ogół nie był groźny, wiedzieliśmy jednak, że ustawę wodną trzeba znać, bo każdemu z niej pytanie na egzaminie stawało.

⁸⁵ LCVA, f. 175, op. 1(I)Ba, spr. 101, teczka osobowa K.M. Krzyżanowskiego, pismo dziekana Wydziału Prawa USB do prezesa Prokuraturii Generalnej z 30 października 1926 r., k. 47; f. 175, op. 2VIB, spr. 29a, protokoły posiedzeń Rady Wydziału 1925/26–1929/30, protokół z 28 października 1926 r., k. 4.

⁸⁶ LCVA, f. 175, op. 13, spr. 335, akta dotyczące powołania wykładowców 1924/25, odpis pisma MWRiOP do Rektoratu USB z 13 listopada 1926 r., k. 124.

⁸⁷ LCVA, f. 175, op. 2VIB, spr. 13, teczka osobowa K.M. Krzyżanowskiego, odpis listu dziekana do K.M. Krzyżanowskiego z 27 listopada 1926 r., k. 20; odpis pisma dziekana do kwestury z 13 grudnia 1926 r., k. 21. Zob. *Skład Uniwersytetu w latach akademickich 1924/25, 1925/26 i 1926/27*, Wilno (b.r.w.), s. 10, 23. Spis wykładów nie zawiera informacji, aby przedmiot w tym roku akademickim był wykładany. Zob. *Spis wykładów na trzy trymestry w roku akademickim 1926/27*, Wilno (b.r.w.).

⁸⁸ *Kronika Uniwersytetu Jagiellońskiego za lata akademickie 1926/27, 1927/28, 1928/29 i 1929/30*, Kraków 1934, s. 37.

⁸⁹ M. Tarkowski, *Rada Wydziału Prawa...*, s. 120.

Wiedział o tym i kolega K. Uszła jednak jego uwagi okoliczność najważniejsza – że Krzyżanowski był *autorem* ustawy. Gdy na egzaminie padło stereotypowe pytanie: „Co pan może powiedzieć o ustawie wodnej?”, K. chcąc się pochwalić swoją erudycją, rozpoczął: „Na wstępie muszę zaznaczyć, że ustawa wodna jest wadliwie skonstruowana”. I dostał pierwszą i jedyną u Krzyżanowskiego dwójkę⁹⁰.

Udzielał się też Krzyżanowski w pracach Towarzystwa im. Daniłowicza⁹¹. Jego wystąpienia na spotkaniach tegoż, dotyczące projektów ustaw o samorządzie miejskim i ordynacji wyborczej, zostały ogłoszone w postaci artykułów⁹². Dodatkowo – jeszcze przed śmiercią – zdażył przygotować i złożyć do druku w „Roczniku Prawniczym Wileńskim” obszerny przegląd ustawodawstwa administracyjnego⁹³.

Krzyżanowski miał opracować referat w sprawie reformy szkoły średniej z polecenia MWRiOP⁹⁴. Związek Miast Polskich skierował do dziekana Wydziału Prawa 5 listopada 1925 r. pismo w sprawie przygotowania Wyższego Studium Nauk Urbanistycznych i Administracji Komunalnej⁹⁵. Najpierw o napisanie opinii został poproszony Mieczysław Gutkowski, ale ten stwierdził, że jest niekompetentny⁹⁶. Dziekan odpisał związkowi, że wskutek nieobecności profesora – specjalisty w dziedzinie prawa administracyjnego nie może wydać opinii⁹⁷. Działo się to wówczas, kiedy Krzyżanowski nie otrzymał urlopu z Prokuraturii na prowadzenie wykładów. Podobnie rzecz się miała w sprawie zorganizowania Studium Nauk Administracyjno-Komunalnych⁹⁸. Dopiero po roku Krzyżanowski przygotował projekt odpowiedzi w sprawie Organizacji Studium Nauk Administracyjno-Komunalnych⁹⁹.

Z innych – pozauniwersyteckich śladów działalności – należy przypomnieć o tym, że Komarnicki, Gutkowski i Krzyżanowski wykładali na kursach samorządowych zorganizowanych przez województwo wileńskie, a przy współdziałaniu Parczewskiego, Komarnickiego i właśnie Krzyżanowskiego został założony w Wilnie oddział Polskiego Instytutu Administracyjnego¹⁰⁰.

⁹⁰ B. Kawecki, *Z wędrowek wileńskiego prokuratora*, Londyn 1977, s. 70–71.

⁹¹ W. Komarnicki, *Ś.p. doc. dr. Kazimierz Maria Krzyżanowski...*, s. 593–594.

⁹² K.M. Krzyżanowski, *Uwagi o projektach miejskich*, „Gazeta Administracji i Policji Państwowej” R. 7, nr 5 z 31 stycznia 1925, s. 5–6, nr 6 z 7 lutego 1925, s. 4, nr 7 z 14 lutego 1925, s. 6, nr 9 z 28 lutego 1925, s. 5–6.

⁹³ *Idem*, *Przegląd ustawodawstwa administracyjnego za lata 1925 i 1926*, „Rocznik Prawniczy Wileński” 1928, R. 2, s. 302–367.

⁹⁴ LCVA, f. 175, op. 2VIB, spr. 13,teczka osobowa K.M. Krzyżanowskiego, odpis pisma dziekana Wydziału Prawa USB do K.M. Krzyżanowskiego z 8 czerwca 1925 r., k. 8.

⁹⁵ LCVA, f. 175, op. 2VIB, spr. 149, regulaminy, rozporządzenia w sprawie doktoratu praw, odpis pisma Zarządu Miast Polskich do dziekana z 5 listopada 1925 r., k. 80. Podobną korespondencję prowadził krakowski Wydział Prawa. Zob. AUJ, WP II 99.

⁹⁶ LCVA, f. 175, op. 2VIB, spr. 149, regulaminy, rozporządzenia w sprawie doktoratu praw, list M. Gutkowskiego do dziekana z 7 grudnia 1925 r., k. 83.

⁹⁷ *Ibidem*, odpis listu dziekana do Związku Miast Polskich z 9 grudnia 1925 r., k. 84.

⁹⁸ LCVA, f. 175, op. 1(I)Bb, spr. 101,teczka osobowa K.M. Krzyżanowskiego, odpis pisma E. Waśkowskiego, dziekana Wydziału Prawa USB do MWRiOP z 12 marca 1926 r., k. 17.

⁹⁹ LCVA, f. 175, op. 2VIB, spr. 13,teczka osobowa K.M. Krzyżanowskiego, odpis pisma dziekana Wydziału Prawa USB do K.M. Krzyżanowskiego z 17 marca 1926 r., k. 9.

¹⁰⁰ LCVA, f. 175, op. 2VIB, spr. 31, sprawozdania dziekańskie 1921/22–1930/31, sprawozdanie dziekana Wydziału Prawa USB z 12 lipca 1927 r., k. 193.

7. Postscriptum

Dnia 15 VI r[oku] b[ieżącego] zmarł docent i zastępca profesora prawa administracyjnego Wydziału Prawa i Nauk Społecznych dr Kazimierz Maria KRZYŻANOWSKI. Zmarły zostawił żonę i dwoje dzieci w krytycznym położeniu materialnym. Wobec tego dziekanat Wydziału Prawa i Nauk Społecznych zwraca się do Pana Ministra z gorącą prośbą o wyasygnowanie zapomogi dla wdowy i dzieci, ze względu także na gorliwą pracę zmarłego zarówno nauczycielską, jak też organizacyjno-administracyjną na Uniwersytecie¹⁰¹.

Małżonką Kazimierza Marii Krzyżanowskiego była Zofia z d. Prawdzic-Rubczyńska (córka Witolda, prof. UJ, i Jadwigi Czermińskiej). Ślub młodej pary odbył się w krakowskim kościele św. Szczepana 18 grudnia 1919 r.¹⁰² Z tego związku urodzili się Stanisław Maria (ur. 11 marca 1921 r.) oraz Jolanta Anna Zofia (ur. 16 lipca 1922 r., zm. 1988 r.), która wyszła za mąż za Andrzeja Bieńkowskiego¹⁰³.

Ministerstwo WRiOP zawiadomiło dziekana Wydziału Prawa USB, że wdowie jest skłonne wyasygnować w październiku 1927 r. 400 złotych w formie zapomogi – „skoro Rektorat uwiadomi Ministerstwo o imieniu p. Krzyżanowskiej”¹⁰⁴.

Trudno ocenić, co leżało u podstaw napisania takiego listu. Czy zmarły, zdaniem urzędników, nie dorobił się pozycji, czy ministerstwo nie darzyło „żon profesorów” należyty szacunkiem? A przecież na czas pogrzebu, który odbył się na cmentarzu św. Piotra i Pawła w Wilnie w sobotę 18 czerwca 1927 r., rektor USB Stanisław Pigoń zarządził, że „[...] od godziny 8 do 2 [po południu] wykładów i ćwiczeń w Uniwersytecie nie będzie”¹⁰⁵. Kondolencje na ręce Jego Magnificencji przystali (a przynajmniej te zachowały się w teczce): rektor (za rektora podpisał się prorektor Ludwik Sitowski) Uniwersytetu w Poznaniu; Adolf Szyszko-Bohusz z Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie; rektor Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie; rektor Akademii Górniczej w Krakowie Edmund Chromiński; rektor Uniwersytetu w Warszawie Bolesław Hryniewiecki; Politechnika Lwowska; rektor Akademii Medycyny Weterynaryjnej ze Lwowa Waław Moraczewski; z Uniwersytetu Lubelskiego – rektor ksiądz Józef Kruszyński, ze Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie – rektor Władysław Grabski, a także wojewoda wileński Władysław Raczekiewicz¹⁰⁶.

¹⁰¹ LCVA, f. 175, op. 2VIB, spr. 13,teczka osobowa K.M. Krzyżanowskiego, odpis pisma dziekana Wydziału Prawa USB do MWRiOP z 22 czerwca 1927 r., k. 26.

¹⁰² ANKr., 29/1989/14153,teczka osobowa Sądu w Krakowie, wykaz stanu służby.

¹⁰³ <http://wielcy.pl/wgm/?m=NG&t=PN&n=sw.22729> (dostęp: 3.07.2014).

¹⁰⁴ LCVA, f. 175, op. 1(I)Bb, spr. 101,teczka osobowa K.M. Krzyżanowskiego, pismo MWRiOP do rektoratu USB z 23 sierpnia 1927 r., k. 83.

¹⁰⁵ LCVA, f. 175, op. 1(I)Bb, spr. 101,teczka osobowa K.M. Krzyżanowskiego, brudnop. informacji rektora S. Pigionia z 17 czerwca 1927 r., k. 63.

¹⁰⁶ LCVA, f. 175, op. 1(I)Bb, spr. 101,teczka osobowa K.M. Krzyżanowskiego, list rektora UP z 18 czerwca 1927 r., k. 67; list rektora UJK z 20 czerwca 1927 r., k. 63; list rektora W. Chromińskiego z 18 czerwca 1927 r., k. 70; telegram z 18 czerwca 1927 r., k. 71; telegram NN z 18 czerwca 1927 r., k. 72; telegram W. Moraczewskiego z 18 czerwca 1927 r., k. 73; telegram J. Kruszyńskiego z 18 czerwca 1927 r., k. 74; list rektora z 20 czerwca 1927 r., k. 75; list rektora B. Hryniewieckiego z 25 czerwca 1927 r., k. 79; list W. Raczekiewicza z 16 czerwca 1927 r., k. 85.

ANEKS

1

Kraków, 2 listopada 1915

Wykaz przedmiotów, na które uczęszczał K.M. Krzyżanowski podczas studiów prawnych według kopii absolutorium.

Źródło: AUJ, WP II 406, kopia absolutorium K.M. Krzyżanowskiego.

Nazwisko profesora	Przedmioty	Liczba godzin tygodniowo
UJ, 1911/12, sem. I		
F.K. Fierich	Encyklopedia prawa	2
S. Wróblewski	Historia i instytucje prawa rzymskiego	6
S. Estreicher	Historia prawa niemieckiego	5
B. Ulanowski	Historia państwa i prawa austriackiego	5
W. Rubczyński	Dzieje filozofii starożytnej	4
J. Mycielski	Michał Anioł	1
I. Chrzanowski	Historia literatury polskiej	3
L. Dziewicki	Kurs języka angielskiego	2
T. Garbowski	Filozofia Nietzschego	2
F. Bujak	Ćwiczenia z historii gospodarczej	1
K.W. Kumaniecki	Statystyka zaludnienia ziem polskich	1
UJ, 1911/12, sem. II		
S. Wróblewski	Prawo rzymskie	10
S. Estreicher	Prawo niemieckie	5
B. Ulanowski	Prawo kościelne	4
B. Ulanowski	Nowsza historia prawa austriackiego	3
S. Kutrzeba	Źródła prawa polskiego	2
S. Kutrzeba	Historia prawa polskiego	3
F. Bujak	Galicja	4
F. Bujak	Ćwiczenia monograficzne badań gospodarczych	2
UJ, 1912/13, sem. I		
S. Wróblewski	Prawo rzymskie	4
S. Kutrzeba	Historia prawa polskiego	5
B. Ulanowski	Prawo kościelne	3
B. Ulanowski	Prawo małżeńskie	3

J. Brzeziński	O zasadniczym ustroju Kościoła	3
S. Kutrzeba	Seminarium z prawa polskiego	2
W. Tokarz	Austria za rządów Józefa II	2
S. Krzyżanowski	Pojęcia polityczne wieków średnich	3
UJ, 1912/13, sem. II		
M. Rostworowski	Encyklopedia umiejętności politycznych	2
M. Rostworowski	Prawo narodów	4
E. Krzymuski	Historia filozofii prawa	4
K.W. Kumaniecki	Statystyka austriacka i ogólna	4
B. Ulanowski	Historia prawa kościelnego	4
J. Brzeziński	O sądownictwie kościelnym	3
S. Kutrzeba	Seminarium z prawa polskiego	1
UJ, 1913/14 sem. I		
F. Zoll	Austriackie prawo cywilne	9
E. Krzymuski	Austriackie prawo karne	5
E. Krzymuski	Seminarium z prawa i procesu karnego	2
M. Rostworowski	Prawo polityczne	5
A. Krzyżanowski	Teoria ekonomii	5
L. Wachholz	Medycyna sądowa	4
UJ, 1913/14, sem. II		
F. Zoll	Austriackie prawo cywilne	9
W.L. Jaworski	Austriackie prawo hipoteczne	3
E. Krzymuski	Proces karny austriacki	5
E. Krzymuski	Nauka o więzieniach	2
A. Krzyżanowski	Polityka ekonomiczna	5
R. Rybarski	Nauka skarbowości	5
R. Rybarski	Rachunkowość państwowa	5
L. Wachholz	Psychopatologia sądowa	4
A. Krzyżanowski	Seminarium z ekonomii i skarbowości	2
Uniwersytet w Wiedniu, 1914/15, sem. I		
J. Hupka	Österreichischer Handels-und Wechselrecht	5
E. Schrutka	Österreichischer zivilgerichtliches Verfahren	6
E. Philippovich	Volkswirtschaftslehre	5
W. Jerusalem	Psychologie	4
UJ, 1914/15 sem. II		
T. Dziurzyński	Austriackie prawo procesowe	6
J. Spyra	Prawo handlowe	4
J. Spyra	Prawo wekslowe	3
W. Wróblewski	Nauka administracji	6
F.K. Fierich	Postępowanie sądowo-cywilne	6

2

Kraków, 20 maja 1925

Referat habilitacyjny rozprawy K.M. Krzyżanowskiego: Trybunał Kompetencyjny. Studium z zakresu polskiego prawa publicznego, Warszawa 1924, stron 86 autorstwa K.W. Kumanieckiego, do którego przyłączył się W.L. Jaworski.

Źródło: AUJ, WP II 138,teczka habilitacyjna K.M. Krzyżanowskiego.

REFERAT HABILITACYJNY

Praca p[ana] Krzyżanowskiego składa się z 4 części. Pierwsza traktuje o istocie i genezie sporu o właściwość; druga zawiera szkic rozwoju historycznego organów rozpatrujących spory kompetencyjne we Francji, w Niemczech, w dawnej Austrii, w W[ielkim] Księstwie Warszawskim, Królestwie Kongresowym, Wolnym Mieście Krakowie, w Republice Austriackiej, czechosłowackiej, w Rumunii, w dawnej Rosji, na Litwie i w Estonii; trzecia część jest poświęcona interpretacji art[ykułu] 86 konstytucji polskiej; część czwarta zawiera rozbiór polskiego projektu z 1922 r. (druk sejmowy nr 12) o Trybunale Kompetencyjnym; pracę zamykają krótkie „Uwagi końcowe”.

Jak już z przedstawionej treści widać, rozprawa p[ana] dr. Krzyżanowskiego wychodzi znacznie poza ramy wskazane jej tytułem, gdyż właściwie tylko część III i IV są studium z zakresu polskiego prawa publicznego. Zwłaszcza zaś odnosi się ta uwaga do części I, w której autor stawia sobie za punkt wyjścia pytanie: czy spór kompetencyjny jest sporem w ogólnie przyjętym znaczeniu tego słowa? Szukając odpowiedzi na powyższe pytanie, autor rozbiera logiczne elementy sporu i za istotne jego warunki uznaje istnienie: 1) dwóch systemów logiczno-dedukcyjnych opartych na różnych założeniach; 2) dwóch sprzecznych z sobą sądów, z których każdy jest rezultatem jednego z tych systemów, i 3) normy nakazującej rozwiązanie sprzeczności (strona 7). Z tą kwestią łączy się jednak jeszcze jedno pytanie: czy tak określony spór jest sporem prawnym? Zależy to – zdaniem autora – od przedmiotu sądów. Jeżeli będzie nim sytuacja prawna, pozostająca w pewnym stosunku do obu systemów logiczno-dedukcyjnych, tzn. jeżeli będziemy mieli przed sobą sprzeczne sądy, odnoszące się do istnienia lub interpretacji uprawnień lub zobowiązań osób spierających się – będziemy mieli przed sobą spór prawny (str[ona] 7). Co do tego stanowiska autora należy podnieść tę wątpliwość, czy norma, nakazująca rozwiązanie sprzeczności między sądami, jest elementem sporu w ogóle, czy raczej nie należałoby faktu jej istnienia uważać za formalny element sporu prawnego obok elementów tkwiących w przedmiocie spornych sądów.

Następnie autor rozpatruje pytanie, czy spór kompetencyjny jest sporem prawnym, i stosownie rozważa to zagadnienie osobno co do sporu kompetencyjnego dodatniego, a osobno co do ujemnego. Ta odrębność wynika z istotnych różnic między nimi, które autor w innym miejscu swej pracy (na stronie 85) tak ujmuje: „Zasadnicza różnica polega [...] na tym, że wszczęcie sporu dodatniego leży wyłącznie w interesie publicznym, a wytoczenie sporu ujemnego przede wszystkim w interesie jednostki”. Wspólną zaś

platformą dla obu jest tylko „taka” – jak się wyraża autor (str[ona] 11) – „budowa państwa, gdzie jego zasadnicze funkcje rozdzielone zostały między odrębne, niezależne od siebie władze”, w następstwie tego „instytucja konfliktu kompetencyjnego jest” – dla autora (str[ona] 13) – „korekturą niezbyt ścisłego podziału władz”, a oba rodzaje tego konfliktu, tak dodatni, jak i ujemny, zdążają do uzupełnienia podziału władz, usuwając wątpliwości wynikające z nie dość ścisłego rozgraniczenia sfer działania sądownictwa i administracji” (str[ona] 85). Rozpatrując każdy z obu konfliktów kompetencyjnych pod kątem widzenia przytoczonych poprzednio elementów sporu, autor odmawia im tego charakteru, a to z następujących powodów: „W sporze kompetencyjnym dodatnim nie mamy dwóch odrębnych systemów logiczno-dedukcyjnych, lecz tylko jeden, [...] nie mamy dwóch osób spór wiodących” (str[ona] 2); przy sporze zaś ujemnym „między jednostką a państwem nie ma różnicy zdań, lecz tylko po stronie jednostki wątpliwość, którą państwo usuwa, [...] mamy tu tylko jeden system logiczno-dedukcyjny, skonstruowany przez jednostkę, przy czym państwo prawdziwość założeń i poprawność dedukcji kontroluje” (str[ona] 9). Spór o właściwość jest dla autora „sui generis sytuacją prawną władz” (str[ona] 10) i stwierdza, że słowo „spór” wprowadziło tu pewne zamieszanie i że stosowniej byłoby zaniechać używania wyrażenia „spór o właściwość”, a posługiwać się raczej słowami „zatarg co do własności” lub „konflikt kompetencyjny”, przy czym zwraca autor mimochodem uwagę na terminologię francuską, rozróżniającą „listige” od „confliit” (str[ona] 11).

Postawiwszy w taki sposób kwestię, autor stanął później przy sposobności omawiania polskiego projektu wobec ambarasującego go nieco pytania: „Czy wobec tego Trybunał Kompetencyjny jest w ogóle sądem?” (str[ona] 35). Konsekwentnie już odpowiada na to, że nim nie jest „ze względu na swoje zadanie”, ale jest nim ze względu na swą organizację, mianowicie ze względu na niezawisłość jego członków, związanie ich ustawami i typ postępowania (str[ony] 36 i 38). Sądzę, że można by tutaj znaleźć jeszcze inną, znacznie silniejszą merytorycznie argumentację, szukając jej w tych elementach prawno-publicznych, w których np. tkwi różnica w charakterze funkcji sądów cywilnych i sądów karnych. W każdym jednak razie konsekwentnie przeprowadza swoją koncepcję.

Trafnie autor ujmuje stosunek Trybunału Kompetencyjnego do władz samorządowych (str[ona] 39) i sądów administracyjnych (str[ona] 41).

Natomiast nie sądzę, by autor miał słuszność, gdy interpretuje zbyt ciasno art[ykuł] 86 konstytucji polskiej w tym kierunku, jakoby brzmienie jego dopuszczało tylko pozytywny konflikt kompetencyjny do zakresu działania Trybunału Kompetencyjnego (str[ony] 42 i 54). Uważam, że ewentualna dyskusja habilitacyjna powinna między innymi dostarczyć sposobności także do wyjaśnienia powyższej kwestii.

Oceniając pracę p[ana] dr. Kazimierza M. Krzyżanowskiego, należy stwierdzić, że autor ujmuje rozpatrywane przez siebie zagadnienie w pewien samoistny sposób, a swoją koncepcję stara się przeprowadzić konsekwentnie aż do końca. Ponadto praca dowodzi znajomości odpowiedniej literatury i dokładnej znajomości odnośnych urządzeń administracyjnych zagranicą, a to nie tylko w dobie współczesnej, lecz i w rozwoju historycznym. Przedstawienie jest jasne i – co podnieść należy – zwięzłe; autor unika wszelkiej rozwlekłości; styl jego bywa często raczej suchym, ale wykład rzeczy zyskuje przez to na przejrzystości.

Na podstawie powyższego sprawozdania wnosimy: „Rada Wydziałowa uchwali: pracę p[ana] dr. Kazimierza Marii Krzyżanowskiego, pt.: *Trybunał Kompetencyjny. Studium z zakresu polskiego prawa publicznego*, przyjmuje się za podstawę dalszych aktów habilitacyjnych z zakresu nauki administracji i prawa administracyjnego”.

3

Wilno, 16 czerwca 1926

Referat komisji Wydziału Prawa i Nauk Społecznych (W. Komarnickiego) USB w sprawie obsadzenia katedry prawa administracyjnego.

Źródło: LCVA, f. 175, op. 2VIB, spr. 13,teczka osobowa K.M. Krzyżanowskiego, k. 1; f. 175, op. 2VIB, spr. 202, komisja w sprawie obsadzenia katedry prawa administracyjnego, odpis referatu, k. 12.

Pan Kazimierz Maria KRZYŻANOWSKI, doktor praw Uniwersytetu Jagiellońskiego, obecnie sekretarz generalny krakowskiego oddziału Prokuraturii Generalnej, jest autorem pracy: TRYBUNAŁ KOMPETENCYJNY. Studium z zakresu polskiego prawa politycznego, wygłoszonej jako referat w sekcji prawa publicznego podczas I Zjazdu Prawników Polskich w Wilnie w dniu 9 VI r[oku] b[ieżącego]. W pracy tej Pan KRZYŻANOWSKI wyjaśnia istotę i genezę sporu o właściwość, dalej przedstawia rozwój historyczny rozstrzygania tych sporów we Francji, krajach niemieckich, Austrii, wreszcie Polsce, zatrzymując się na przeglądzie form załatwienia sporów o właściwość, w głównej części pracy autor daje interpretację art[ykułu] 86 konstytucji z 17 III 1921 roku oraz poddaje analizie polski projekt ustawy o Trybunale Kompetencyjnym, w uwagach końcowych umieszczając na ogół trafnie myśli *de lege ferenda*.

Praca dr. KRZYŻANOWSKIEGO wykazuje opanowanie przedmiotu, znajomość odnośnej literatury, umiejętność ścisłego prawniczego rozumowania i jasnego wykładu.

Dodać muszę, iż dr KRZYŻANOWSKI poza tą większą pracą, mającą niebawem ukazać się w „Gazecie Administracji i Policji Państwowej”, posiada prace drobniejsze, jako dołączony artykuł o kodyfikacji prawa wodnego, wreszcie szereg opinii prawnych, napisanych podczas urzędowania w Prokuraturii Generalnej. Stanowią one dostateczny materiał dla oceny kwalifikacji naukowych kandydata. Wziąć też musimy pod uwagę także posiadanie przez niego kilkuletniej praktyki administracyjnej w urzędach państwowych, co dla wykładającego prawo administracyjne nie jest bez znaczenia.

Sądzę, iż dr KRZYŻANOWSKI może z pożytkiem dla nauki i dla młodzieży akademickiej przystąpić do wykładów prawa administracyjnego i dlatego wnoszę o powołanie go do tych wykładów na rok akademicki 1924/25 w charakterze zastępcy profesora.

Kraków, 25 czerwca 1924

List K.M. Krzyżanowskiego do W. Komarnickiego, dziekana Wydziału Prawa USB w sprawie propozycji objęcia stanowiska zastępcy profesora prawa administracyjnego.

Źródło: LCVA, f. 175, op. 13, spr. 335, akta dotyczące powołania wykładowców 1924/25, k. 145.

W odpowiedzi na list Pana Dziekana z 19 b[ieżącego] m[iesiąca]¹⁰⁷, mieszczącego propozycję objęcia od nowego roku akademickiego stanowiska zastępcy profesora prawa administracyjnego na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie, wysłałem dziś na ręce Pana Dziekana telegram¹⁰⁸ zawierający przyjęcie tak dla mnie zaszczytnej propozycji.

Jestem za nią Panu Dziekanowi wdzięczny podwójnie. Raz za życzliwą ocenę mej pracy, co ze względu na autorytet osoby oceniającej jest dla mnie niezmiernie cennym i miłym, i stanowi przez to samo żywą zachętę do dalszej pracy. Drugi raz dlatego, że dopiero zmiana zawodu urzędniczego na zawód profesorski stworzy dla mnie warunki odpowiednie do oddania się pracy naukowej, czego zawsze gorąco pragnąłem.

W czasie mego krótkiego pobytu w Wilnie na ostatnim zjeździe prawników miałem zaszczyt poznania prawie wszystkich członków wileńskiego fakultetu prawniczego i cieszę się bardzo, że może i mnie danym będzie przebywać i pracować w gronie osób odznaczających się nie tylko gorącą miłością nauki, lecz także stanowiących integralną część tej grupy społeczeństwa, która tworzy atmosferę kulturalną Wilna.

Stosownie do życzenia Pana Dziekana dołączam curriculum vitae¹⁰⁹.

Z prac poprzednich dołączam jedynie artykuł o kodyfikacji prawa wodnego oraz opinię w sprawie włączenia gmin podmiejskich do Tarnobrzęga, artykułu drukowanego w „Przeglądzie Warszawskim” nie mam pod ręką. Naturalnie w mej działalności urzędniczej muszę sporządzać często opinie prawne. Odnoszą się one najczęściej do konkretnych zapytań władz i nie posiadają wskutek tego większego znaczenia teoretycznego. Jako przykład takiej opinii dołączam odbitkę opinii w sprawie interpretacji art[ykułu] 6 Konstytucji¹¹⁰.

W końcu chciałbym zapytać się, jak się przedstawia biblioteka uniwersytecka i seminarialna w zakresie prawa administracyjnego? Czy mogę na nią, względnie na dotację

¹⁰⁷ LCVA, f. 175, op. 2VIB, spr. 202, komisja w sprawie obsadzenia katedry prawa administracyjnego, odpis listu dziekana Wydziału Prawa USB do W.L. Jaworskiego i K.W. Kumanieckiego z roku akademickiego 1924/25, k. 11.

¹⁰⁸ „Dopiero wczoraj dostałem list. Zaszczytną propozycję przyjmuję. Bardzo za nią dziękuję. List równocześnie wysłałem. Krzyżanowski”. Zob. LCVA, f. 175, op. 13, spr. 335, akta dotyczące powołania wykładowców 1924/25, telegram K.M. Krzyżanowskiego do W. Komarnickiego z 25 czerwca 1924 r., k. 149.

¹⁰⁹ LCVA, f. 175, op. 13, spr. 335, akta dotyczące powołania wykładowców 1924/25, curriculum vitae, k. 146.

¹¹⁰ Opinia z 18 stycznia 1924 r. w sprawie ograniczenia odsypisk uzyskanych wskutek regulacji potoku Bystra w Zakopanem i interpretacji art. 6 Konstytucji, który mówi, że zbycie nieruchomości majątku państwowego nastąpić może tylko w drodze ustawy. Zob. LCVA, f. 175, op. 13, spr. 335, akta dotyczące powołania wykładowców 1924/25, odpis opinii K.M. Krzyżanowskiego z 18 stycznia 1924 r., k. 147–148.

seminarialną liczyć, czy też muszę z Krakowa zaopatrzyć się w książki odpowiednie? Stosunek mój do Uniwersytetu Wileńskiego byłby na razie prowizoryczny, a więc tak ze względu na policzalność lat służby (mam ich blisko 9) oraz ze względu na zniżki kolejowe nie mógłbym rezygnować z posady w Prokuraturii Generalnej, lecz musiałbym się starać o uzyskanie urlopu. Myślę, że nie byłoby to niemożliwym, prosiłbym jednak o odpowiedź, która droga jest bardziej celową, czy starania mam poczynić sam, czy też Uniwersytet użyje wprost pośrednictwa Ministerstwa Wyznań Rel[igijnych] i Oświecenia Publ[icznego]?

Liczę się z tym, że na razie nie mógłbym sprowadzić do Wilna mej rodziny, i wobec tego, że dr Iwo Jaworski ma zamiar wyjechać w jesieni, mógłbym może na razie uzyskać na czas jego pobytu w Paryżu jego wileńskie mieszkanie.

Jeszcze raz dziękuję Panu Dziekanowi za zaszczytną dla mnie propozycję – proszę Go o przyjęcie wyrazów głębokiego szacunku i poważania.

5

Kraków, 18 września 1925

Opinia K.W. Kumanieckiego i W.L. Jaworskiego o K.M. Krzyżanowskim

Źródło: AUJ, WP II 565, Opinie Wydziału Prawa o innych szkołach wyższych, kopia opinii.

W sprawie p[ana] dr. Kazimierza Marii KRZYŻANOWSKIEGO mamy zaszczyt podać do wiadomości, co następuje:

P[an] dr Kazimierz Maria Krzyżanowski poddał się w ubiegłym roku szkolnym przepisaniu przewodowi habilitacyjnemu, przy którym obaj podpisani działali w charakterze referentów z ramienia Rady Wydziałowej. Udzielona mu na tej podstawie venia legendi z zakresu nauki administracji i prawa administracyjnego została zatwierdzona przez Pana Ministra W[yznań] R[eligijnych] i O[świecenia] P[ublicznego].

Pod względem osobistym znany nam jest od dawna p[an] dr Kazimierz Maria Krzyżanowski jako syn naszego kolegi, ś[więtej] p[amięci] Stanisława Krzyżanowskiego, profesora historii polskiej na Uniwersytecie Jagiellońskim, a nadto jako nasz dawny uczeń, ze strony jak najlepszej.

Obecnie nie umielibyśmy wskazać innego odpowiedniego kandydata. Sądzić należy, że p. dr Kazimierz Maria Krzyżanowski odpowie swoim obowiązkom i zadaniom w razie powierzenia mu katedry prawa administracyjnego na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie. Sąd swój opieramy na podstawie przewodu habilitacyjnego, przeprowadzonego ze wspomnianym kandydatem.

6

Wilno, 12 października 1925

Referat Komisji Wydziału Prawa i Nauk Społecznych USB (W. Komarnickiego) w sprawie mianowania K.M. Krzyżanowskiego na nadzwyczajną katedrę prawa administracyjnego.

Źródło: LCVA, f. 175, op. 13, spr. 335, akta dotyczące powołania wykładowców 1924/25, k. 132–133; f. 175, op. 2VIB, spr. 202, komisja w sprawie obsady katedry prawa administracyjnego, k. 19–20 (rękopis).

Komisja dla obsadzenia katedry prawa administracyjnego, wyłoniona przez Radę Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego na posiedzeniu w dniu 10 VI r[oku] b[ieżącego], postanowiła dnia 15 VI r[oku] b[ieżącego] rozesłać, stosownie do art[ytkułu] 42 ust[awy] o szk[ołach] akademickich, zapytanie do wszystkich uniwersytetów państwowych polskich o wskazanie najodpowiedniejszego kandydata do zajęcia wymienionej katedry oraz o wyrażenie swej opinii [o] wykładowym ten przedmiot zastępczo panu dr. K.M. Krzyżanowskiemu i jego pracach. Decyzja komisji została wykonana przez Dziekanat dnia 16 VI r[oku] b[ieżącego].

Na ankietę nadesłał odpowiedź jedynie Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego, załączając wspólną opinię profesorów Jaworskiego i Kumanieckiego. Wymienieni profesorowie przeprowadzili w ubiegłym roku habilitację dr. Krzyżanowskiego. Sąd swój o kandydacie, wyrażony w opinii, profesorowie Jaworski i Kumaniecki oparli, jak to zaznaczają, na podstawie przewodu habilitacyjnego, przeprowadzonego ze wspomnianym kandydatem. Według ich zgodnych opinii, rozprawa przedstawia się pod względem dogmatycznym korzystnie, pod względem zaś teoretycznym daje trafną koncepcję. Autorzy opinii zaznaczają, że obecnie nie umieliby wskazać innego odpowiedniego kandydata, i konkludują, że pan dr. K.M. Krzyżanowski odpowie bardzo dobrze swoim obowiązkom i zadaniom w razie powierzenia mu katedry prawa administracyjnego na USB.

Również na komisji dla obsadzenia katedry prawa administracyjnego, wyłonionej przez Radę Wydziału Prawa i N[auk] Sp[ołecznych] USB żadna inna kandydatura nie została wysunięta, stwierdzić zatem należy kompletny brak kandydatów, pracujących na tym polu naukowo i odpowiednich do podjęcia wykładów, czego dowodem są kilkuletnie usilne starania tutejszego Wydziału Prawa o obsadzenie wspomnianej katedry, rozbijające się o brak kandydatów, jak również te trudności, na jakie natrafiło obsadzenie tej katedry w Uniwersytecie Warszawskim.

Dopiero w roku 1924/25 udało się pozyskać do wykładów w charakterze zastępcy profesora dr. K.M. Krzyżanowskiego, sekretarza generalnego krakowskiego oddziału Prokuratury Generalnej.

W końcu r[oku] ak[ademickieg]o 1924/25 dr. K.M. Krzyżanowski uzyskał na Uniwersytecie Jagiellońskim veniam legendi z zakresu prawa administracyjnego, zatwierdzoną następnie przez Ministerstwo W[yznań] R[eligijnych] i O[świecenia] P[ublicznego]. Podstawą habilitacji była rozprawa pt.: *Trybunał Kompetencyjny. Studium*

z zakresu polskiego prawa publicznego, Warszawa 1924 (drukowane w „Gaz[ecie] Adm[inistracji] i Pol[icji] Państwowej” oraz w osobnym wydaniu, str. 90). W pracy tej dr Krzyżanowski wyjaśnia istotę i genezę sporu o właściwość, dalej przedstawia rozwój historyczny rozstrzygania tych sporów we Francji, krajach niemieckich, Austrii, wreszcie w Polsce, zatrzymując się na przeglądzie form załatwiania sporów o własność. W głównej części pracy autor interpretuje art[ykuł] 86 konstytucji z dn[ia] 17 III 1921 roku oraz poddaje analizie polski projekt ustawy o Trybunale Kompetencyjnym, w uwagach końcowych umieszczając na ogół trafne myśli de lege ferenda. Praca dr. Krzyżanowskiego wykazuje opanowanie przedmiotu, znajomość odnośnej literatury, umiejętność ścisłego, prawniczego rozumowania i jasnego wykładu.

Prócz tej pracy dr Krzyżanowski ogłosił artykuł o kodyfikacji prawa wodnego umieszczony w [umie]r[ze] „Gazety Adm[inistracji] i Pol[icji] P[aństwowej]”, szereg opinii prawnych napisanych podczas urzędowania w Prokuraturii Generalnej, a ostatnio pracę większą umieszczoną w „Gaz[ecie] Adm[inistracji] i Pol[icji] P[aństwowej]” (n[umery] 5, 6, 7, 8 i 9 z r[oku] 1925) pt. *Uwagi o projektach ustaw miejskich*¹¹¹. W pracy tej autor zajmuje się specjalnie dwiema kwestiami: sprawą wyborów do rad miejskich oraz sprawą zakresu działania organów samorządowych miejskich. Co do pierwszego zagadnienia dr K[rzyżanowski] zajmuje się rozstrzygnięciem pytania, jak należy skonstruować miejską ordynację wyborczą, by samorząd stał się terenem współpracy nad gospodarczym i kulturalnym rozwojem miast. Przy odpowiedzi zaś na kwestię autor bardzo trafnie charakteryzuje warunki działania ciał samorządowych, krytykując wzorowanie ordynacji wyborczej miejskiej na ordynacji sejmowej. Odnośnie zaś do drugiego zagadnienia autor wypowiada się za zwiększeniem kompetencji magistratu i przelożonego magistratu, stawiając odpowiednio wnioski de lege ferenda.

Prace wymienione stanowią dostateczny materiał dla oceny kwalifikacji naukowych kandydata. Wziąć zaś musimy pod uwagę posiadanie przezeń dziesięcioletniej praktyki administracyjnej w urzędach państwowych, co dla wykładającego prawo administracyjne nie jest bez znaczenia.

Wreszcie podkreślić należy, iż w czasie rocznego sprawowania na Wydziale zastępczego wykładów prawa administracyjnego dr Krzyżanowski wykazał się dodatnio, a rezultaty pracy jego korzystnie wyróżniły się podczas ostatnio przeprowadzonych egzaminów.

Wobec tego sądzę, że dr K.M. Krzyżanowski może na katedrze prawa administracyjnego pracować z pożytkiem dla nauki i dla młodzieży, i wnoszę o powołanie go na tę katedrę w charakterze profesora nadzwyczajnego.

¹¹¹ Właśc.: „Gazeta Administracji i Policji Państwowej” R. 1925, nr 5, s. 105; nr 6, s. 128; nr 7, s. 154; nr 9, s. 193–194.

Wilno, 11 maja 1926

Ponowne pismo E. Waškowskiego, dziekana Wydziału Prawa i Nauk Społecznych USB do MWRiOP w sprawie mianowania K.M. Krzyżanowskiego profesorem nadzwyczajnym.

Źródło: LCVA, f. 175, op. 13, spr. 335, akta dotyczące powołania wykładowców 1924/25, k. 129–130.

Rada Wydziału Prawa i Nauk Społecznych uchwałą z dnia 14 X 1925 postanowiła przedstawić do nominacji na profesora nadzwyczajnego prawa administracyjnego docenta dra Kazimierza Marię KRZYŻANOWSKIEGO. Uchwała ta została zatwierdzona przez Senat Uniwersytetu Stefana Batorego w dniu 16 X 1925 i przedstawiona Ministerstwu pismem z dnia 26 X 1925 L765ex1925/26. W ciągu sześciu miesięcy, które od tego czasu upłynęły, Dziekanat nie otrzymał wiadomości o odmowie Ministerstwa przedstawienia dra KRZYŻANOWSKIEGO do nominacji na rzeczoną katedrę, co pozwala przypuszczać, że Ministerstwo nie stawia sprzeciwu tej kandydaturze, z drugiej strony nominacja dotychczas nie nastąpiła, co pociąga za sobą brak wykładów tego zasadniczego dla prawników przedmiotu, gdyż dr KRZYŻANOWSKI nie mógł wykładać w ubiegłym roku w charakterze zastępcy profesora, nie otrzymawszy przedłużenia urlopu z krakowskiego oddziału Prokuraturii Generalnej.

W tym stanie rzeczy Rada Wydziału na posiedzeniu z dnia 24 IV r[oku] b[ieżącego] postanowiła jednomyślnie zwrócić się do Ministerstwa z usilną prośbą o przyspieszenie sprawy mianowania dra KRZYŻANOWSKIEGO, ze względu na ciężkie szkody, które niezłatwienie tej sprawy dla nauczania już spowodowało, i jeszcze cięższe, które jej przewleknięcie w dalszym ciągu pociągnąć może.

Rada Wydziału uważa za swój obowiązek podkreślić bardzo znaczną trudność, którą od początku istnienia Wydziału przedstawiało uruchomienie wykładów prawa administracyjnego. Znalezienie w Wilnie specjalisty, który by się podjął tych wykładów jako zleconych bądź w charakterze zastępcy profesora, jest niemożliwe, a znalezienie go poza Wilnem jest bardzo trudnym i może wymagać dłuższych starań i poszukiwań. Gdyby wobec tego sprawa mianowania dra KRZYŻANOWSKIEGO miała nie być załatwioną w najbliższym czasie, zachodzi niebezpieczeństwo, że i w następnym 1926/27 roku nie będzie wykładu prawa administracyjnego i że słuchacze, którzy za rok mają ukończyć Wydział Prawa, w ogóle nie będą słuchali tego przedmiotu. Rada Wydziału musi zaznaczyć, że odpowiedzialność za ten wysoce nienormalny stan rzeczy w żadnym stopniu nie spada na nią, wobec przedstawienia we właściwym czasie wniosku nominacyjnego, i wyraża nadzieję, że Ministerstwo zechce przez przyspieszenie załatwienia tej sprawy umożliwić normalny bieg studiów na Wydziale.

Wilno, 10 czerwca 1926

Kolejne pismo E. Waśkowskiego, dziekana Wydziału Prawa i Nauk Społecznych do MWRiOP w sprawie przyspieszenia nominacji dla K.M. Krzyżanowskiego.

Źródło: DALO, f. 26, op. 6, spr. 1159, k. 18–19. LCVA, f. 175, op. 2VIB, spr. 13,teczka osobowa K.M. Krzyżanowskiego, k. 11–12; f. 175, op. 13, spr. 335, akta dotyczące powołania wykładowców 1924/25, k. 127–128 (odpis); f. 175, op. 11Bb, spr. 101,teczka osobowa K.M. Krzyżanowskiego, k. 35–36 (odpis).

Po 7-miesięcznej zwłoce Ministerstwo udzieliło odmownej odpowiedzi na wniosek Rady Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego z dnia 26 X 1926 r. w sprawie mianowania docenta dra Kazimierza Marii KRZYŻANOWSKIEGO profesorem nadzwyczajnym prawa administracyjnego, komunikując Wydziałowi swą decyzję pismem z dnia 20 V 1926 r. Nr IVSW5662/26.

Występując do Ministerstwa z wnioskiem o mianowanie docenta dr. KRZYŻANOWSKIEGO profesorem nadzwyczajnym, Rada Wydziału Prawa i Nauk Społecznych wychodziła z oceny jego kwalifikacji naukowych, stwierdzonych w akcie habilitacji na Uniwersytecie Jagiellońskim, oraz pedagogicznych wykazanych przez niego w pracy na Wydziale w charakterze zastępcy profesora. Do tej oceny Rada Wydziału nie potrzebuje obecnie niczego nowego dodawać, uważając ją w dalszym ciągu za należyte uzasadnioną podstawę do nominacji.

Z drugiej strony wyszukanie innych, równie kompetentnych kandydatów, czy to na zastępcę profesora, czy na profesora nadzwyczajnego, przedstawia się jako zupełnie nie-realne, o czym Rada Wydziału przekonała się w ciągu swych kilkuletnich starań o obsadzenie wymienionej katedry. Nieaktualnym jest również oświadczenie Ministerstwa, iż nie ma ono nic przeciwko objęciu wykładów przez docenta dra KRZYŻANOWSKIEGO w charakterze zastępcy profesora, gdyż 1) oświadczenie takie jest zbędne, wobec tego, iż Ministerstwo dwukrotnie już zatwierdzało umowy Wydziału z dr. KRZYŻANOWSKIM o zastępstwo, przy czym druga umowa jeszcze nie wygasła; 2) Ministerstwu jest wiadomym, iż objęcie wykładów przez dr. KRZYŻANOWSKIEGO w charakterze zastępcy profesora jest absolutnie niemożliwe wobec kategorycznej odmowy Prezesa Prokuratorii Generalnej dalszego przedłużania mu urlopu (pismo prezesa Prokuratorii Generalnej z dnia 22 IV 1926 L1524S25).

Rada Wydziału nadto stwierdzić musi, że Ministerstwo nie tylko w swym piśmie, zawierającym odmowę nominacji, nie podało jej motywów, a tym samym nie podniosło zarzutu, iż nie uważa kandydatury za właściwą, lecz przeciwnie, wielokrotnie przez usta kompetentnych urzędników Departamentu Nauki i Szkół Wyższych oświadczało przedstawicielom Wydziału Prawa dziekanowi Wacławowi KOMARNICKIEMU i prof. Władysławowi ZAWADZKIEMU, iż przeszkód co do osoby kandydata nie ma, lecz jedynie zachodzą przeszkody ze strony Ministerstwa Skarbu natury finansowej. Wymienieni profesorowie urzędownie stwierdzają takie stanowisko kierowniczych urzędników Departamentu i Wydziału Szkół Wyższych.

Siedmiomiesięczna zwłoka w odpowiedzi na pismo Wydziału Prawa i Nauk Społecznych w konsekwencji pozbawia studentów wykładów tego ważnego przedmiotu w ciągu całego bieżącego roku akademickiego, dalsza zwłoka w obsadzeniu katedry groziłaby w przyszłym roku akademickim zahamowaniem normalnych studiów na Wydziale i niemożnością wydania dyplomów, a przez to zahamowanie w ogóle działalności Wydziału. Szkody stąd wynikłe [są] w każdym razie większe od minimalnych oszczędności wynikających z różnicy w uposażeniach profesora nadzwyczajnego a zastępcy profesora. Chcąc zdjąć z siebie wszelką odpowiedzialność za te szkody, Rada Wydziału występuje ponownie z wnioskiem mianowania docenta dr. KRZYŻANOWSKIEGO profesorem nadzwyczajnym prawa administracyjnego i ma głębokie przekonanie, że Ministerstwo wejdzie ponownie w rozważanie sprawy i uwzględni położenie Wydziału.

Jednocześnie Rada Wydziału postanowiła pismo niniejsze zakomunikować Radom Wydziałowym innych polskich Uniwersytetów Państwowych.

Wilno, 21 czerwca 1926

Pismo M. Zdziechowskiego, rektora USB, do MWRiOP w sprawie przyspieszenia mianowania K.M. Krzyżanowskiego profesorem nadzwyczajnym.

Źródło: LCVA, f. 175, op. 11Bb, spr. 101,teczka osobowa K.M. Krzyżanowskiego, k. 37.

Senat na posiedzeniu dnia 12 VI br uchwalił jednogłośnie przedstawić Ministerstwu Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego załączony ponowny wniosek Rady Wydziału Prawa i Nauk Społecznych o wyjednanie u Pana Prezydenta Rzeczypospolitej nominacji dla dra Kazimierza Marii KRZYŻANOWSKIEGO na profesora nadzwyczajnego prawa administracyjnego na Wydziale Prawa i Nauk Społecznych w Uniwersytecie Stefana Batorego z gorącym poparciem ze strony Rektoratu.

Wykonując powyższą uchwałę, Rektorat przedstawia ponownie sprawę mianowania dr. Kazimierza Marii Krzyżanowskiego na profesora nadzwyczajnego prawa administracyjnego i przesyła nowy wniosek w tej sprawie Rady Wydziału Prawa i Nauk Społecznych, gorąco go ze swej strony popierając i prosząc Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego usilnie o wyjednanie u Pana Prezydenta Rzeczypospolitej wyżej wymienionej nominacji.

10

Wilno, 12 października 1926

List W. Komarnickiego, dziekana Wydziału Prawa i Nauk Społecznych USB, do K.M. Krzyżanowskiego w sprawie nominacji na profesora nadzwyczajnego.

Źródło: LCVA, f. 175, op. 2VIB, spr. 13, teczka osobowa K.M. Krzyżanowskiego, k. 16.

Wielce Szanowny Panie Doktorze!

Na powtórne przedstawienie Pana do nominacji na profesora nadzwyczajnego prawa administracyjnego na Wydziale Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego na podstawie uchwały Rady Wydziałowej z dn. 8 VI 1926, przesłanej do Ministerstwa WRiOP pismem Rektoratu z dn. 21 VI 1926 L4892 wraz z gorącym poparciem ze strony Rektoratu, nadeszła odpowiedź Ministerstwa Nr IVSW7001/26, zawiadamiająca, iż z przyczyn budżetowych Ministerstwo nie może nadać biegu wnioskowi o nominację Pana na profesora nadzwyczajnego.

Rada Wydziału, ubolewając nad tym, że Ministerstwo nie uwzględniło trudnego położenia Wydziału, jednocześnie uchwaliła zwrócić się do Pana z gorącym apelem, aby Pan ze swej strony zechciał uwzględnić trudne położenie Wydziału, a nadto iż nominacja pańska nie doszła do skutku niezależnych od Wydziału, który sprawę nominacji gorąco poparł, i by Pan zechciał objąć tymczasowo wykłady w charakterze zastępcy profesora, zanim nominacja Jego na Profesora zostanie umożliwioną.

Nie wątpię, iż to zwrócenie się Wydziału do Pana znajdzie w nim pełne zrozumienie, ze swej strony jako dziekan zaznaczam, iż spotka się Pan z pełną życzliwością naszego Wydziału w dalszej na nim pracy. Niezależnie od prowizorycznego załatwienia sprawy, proszę Pana o przyjęcie zapewnienia, że sprawa definitywnej nominacji, jak tylko usunięte zostaną przeszkody ku jej skutecznieniu, znowu znajdzie jak najżyczliwsze i jak najgorętsze poparcie Wydziału, który [w] ogromnej swej wielkości pragnie współpracować z Panem.

W oczekiwaniu rychłej i przychylniej odpowiedzi łączę wyrazy wysokiego poważania i szczerego oddania.

11

Kraków, 16 października 1926

Odpowiedź K.M. Krzyżanowskiego na list W. Komarnickiego w sprawie nominacji w USB.

Źródło: LCVA, f. 175, op. 13, spr. 335, akta dotyczące powołania wykładowców 1924/25, k. 125–126.

Otrzymawszy pismo Pana Dziekana z dnia 12 bm L117/1926/6, pospieszam złożyć na jego ręce dla Niego i Rady Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana

Batorego w Wilnie serdeczne podziękowanie za zaufanie i za tak życzliwe odniesienie się do mojej prośby.

Ze swej strony zaznaczyć muszę, że czując się związanym tak licznymi węzłami z Uniwersytetem Stefana Batorego i z Wydziałem Prawa, mając szczerzy zamiar oddać się pracy naukowej oraz uważając współpracę w Wydziale za wysoki zaszczyt, nie mogę życzeniu Rady Wydziału odmówić, mimo iż sytuacja, jaką wytworzyło stanowisko Ministerstwa, jest dla mnie przykrą i trudną.

Gotów jestem zatem objąć obowiązki zastępcy profesora prawa administracyjnego w bieżącym roku szkolnym.

Podnieść jednakowoż muszę, że jako referendarz Prokuraturii Generalnej jestem związany mą dotychczasową służbą i to tym bardziej, iż mam za sobą już ponad 10 lat wysługi emerytalnej i nie chciałbym stracić praw przez to nabytych. Wobec licznych trudności, jakie miałem z uzyskaniem urlopów w roku szkolnym 1924/25, niemożności uzyskania dłuższego urlopu w roku szkolnym 1925/26 oraz wobec znanego mi stanowiska Prezesa Prokuraturii Generalnej w tej sprawie nie mogę liczyć na udzielenie mi jakiegokolwiek dalszego urlopu dla celów nauczania uniwersyteckiego.

Ponieważ jednak urząd mój posiada w Wilnie delegaturę, nie byłoby wykluczonym przeniesienie mnie do Wilna, co zresztą w r. 1924 Prezes Prokuraturii Generalnej mi proponował. O ile kumulacja zajęć urzędowych z uniwersyteckimi była dla mnie w czasie mego pierwszego pobytu w Wilnie niemożliwą ze względu na konieczność opracowania zupełnie nowych wykładów i przygotowania habilitacji, o tyle obecnie da się ona łatwiej pomyśleć.

Pozwalam sobie zatem zwrócić się do W. Szanownego Pana Dziekana z uprzejmą prośbą, by – w razie gdyby Rada Wydziału postanowiła powierzyć mi zastępstwo na katedrze prawa administracyjnego – zechciał odnieść się w drodze urzędowej do Prezesa Prokuraturii Generalnej dr. Bukowieckiego o przeniesienie mnie z urzędu do delegatury Prokuraturii Generalnej w Wilnie.

Ja ze swej strony odniosę się również do Prezesa Bukowieckiego, sądzę jednak, że jeśli inicjatywa wyjdzie od Wydziału, sprawa będzie ze względu na interes publiczny przez moją władzę przełożoną życzliwiej rozpatrywana.

Zatem proszę W. Szanownego Pana Dziekana o życzliwe poparcie moich postulatów mieszkaniowych, gdyż kwestia ta jest dla mnie pierwszorzędnej wagi.

Będę zarazem bardzo wdzięczny za doniesienie mi, kiedy można się spodziewać uchylenia istniejących przeszkód natury budżetowej, oraz czy nie zachodzą jeszcze jakie inne trudności. W tym ostatnim wypadku, jeśli trudności te mogą być usunięte z mojej strony, proszę o wskazanie mi ich, a będę się starał jak najrychlej je usunąć.

Łącząc wyrazy głębokiego szacunku i prawdziwego poważania, pragnę zapewnić W. Szanownego Pana Dziekana o mej stałej wdzięczności za tyle trudów w mej sprawie poniesionych oraz o szczerym oddaniu.

12

Wilno, 30 października 1926

List W. Komarnickiego, dziekana Wydziału Prawa i Nauk Społecznych USB, do S. Bukowieckiego, prezesa Prokuraturii Generalnej, w sprawie przeniesienia K.M. Krzyżanowskiego do wileńskiej Delegatury Prokuraturii Generalnej.

Źródło: LCVA, f. 175, op. 2VIB, spr. 13, teczka osobowa K.M. Krzyżanowskiego, k. 18; f. 175, op. 1IBb, spr. 101, teczka osobowa K.M. Krzyżanowskiego, k. 47 (odpis).

Rada Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie uchwaliła na posiedzeniu swym w dniu 28 X b[ieżącego] r[oku] powołać po raz trzeci sekretarza krakowskiego oddziału Prokuraturii Generalnej, docenta Uniwersytetu Jagiellońskiego dra Kazimierza Marię KRZYŻANOWSKIEGO do wykładów prawa administracyjnego na tutejszym Wydziale w charakterze zastępcy profesora.

Wobec tego, iż udzielenie dr. K.M. KRZYŻANOWSKIEMU urlopu przez Pana Prezesa dla celów nauczania uniwersyteckiego jest wyłączone, zważywszy brzmienie jego pisma z dnia 22 IV 1925 L1524/25, z drugiej zaś strony dr K.M. KRZYŻANOWSKI oświadczył Wydziałowi, iż pragnie nadal pracować w Prokuraturii w dotychczasowym charakterze, pozostaje jako jedyna możliwość załatwienia tej sprawy przeniesienie służbowe dr. K.M. KRZYŻANOWSKIEGO do Delegatury Prokuraturii Generalnej do Wilna.

Wobec tego, iż Wydział tutejszy, oceniając bardzo dodatnio dotychczasową pracę dr. K.M. KRZYŻANOWSKIEGO, chciałby nadal z niej korzystać bez uszczerbku dla interesów Prokuraturii Generalnej i jego osobistych, zwracam się do Pana Prezesa z gorącą prośbą imieniem Wydziału i na podstawie uchwały Rady Wydziałowej z dnia 28 X b[ieżącego] r[oku] o przeniesienie dr. K.M. KRZYŻANOWSKIEGO w drodze służbowej do Delegatury Prokuraturii Generalnej w Wilnie z dniem 1 I 1927.

Uprzejmie proszę o możliwe rychłe łaskawe udzielenie odpowiedzi Dziekanatowi ze względu na potrzebę ostatecznego ustalenia naszego planu studiów.

13

Warszawa, 24 stycznia 1926

Odpowiedź S. Bukowieckiego, prezesa Prokuraturii Generalnej, na list W. Komarnickiego, dziekana Wydziału Prawa i Nauk Społecznych USB, informujący o przeniesieniu od 1 I 1927 r. K.M. Krzyżanowskiego do wileńskiej Delegatury Prokuraturii Generalnej.

Źródło: LCVA, f. 175, op. 13, spr. 335, akta dotyczące powołania wykładowców 1924/25, k. 122; f. 175, op. 2VIB, spr. 13, teczka osobowa K.M. Krzyżanowskiego, k. 19 (odpis); f. 126, op. 1, spr. 4064, teczka osobowa K.M. Krzyżanowskiego (odpis).

W odpowiedzi na pismo Pana Dziekana z dnia 30 X r[oku] b[ieżącego] mam zaszczyt zakomunikować, iż dr Kazimierz Maria KRZYŻANOWSKI przeniesionym zostanie z oddziału Prokuraturii Generalnej w Krakowie do urzędu delegata Prokuraturii Generalnej w Wilnie z dniem 1 I 1927.

Równocześnie wyrażam zgodę na prowadzenie przez dr. Kazimierza Marię KRZYŻANOWSKIEGO wykładów uniwersyteckich, jednak z tym – interesami Prokuraturii Generalnej podyktowanym – zastrzeżeniem, że zajęcia uniwersyteckie w niczym nie przyniosą ujemy w spełnianiu przez dr. KRZYŻANOWSKIEGO obowiązków służbowych w Prokuraturii Generalnej, że zatem wykonywane będą w godzinach wieczornych, tj. poza służbowych i sądowych.

14

Wilno, 28 stycznia 1927

*Referat K.M. Krzyżanowskiego w sprawie utworzenia i obsadzenia katedry polityki i ustawodawstwa agrarnego na Wydziale Prawa i Nauk Społecznych USB*¹¹².

Źródło: LCVA, f. 175, op. 2(VI)B, spr. 204, komisja w sprawie obsadzenia katedry ustawodawstwa agrarnego, masz. k. 4–5, rkps, k. 6–7.

Państwo nasze stanowi niewątpliwie jeden z najbardziej rolniczych krajów Europy. Blisko połowa jego ogólnego obszaru, a blisko dwie trzecie części ludności oddane są rolnictwu jako głównemu, a przeważnie jednemu źródłu gospodarczej egzystencji. Okoliczności powyższe, a nadto tak charakterystyczna dla naszego kraju struktura ustroju rolnego sprawiają, że problemy agrarne wysuwają się na plan pierwszy w polityce i w życiu gospodarczym, a co za tym idzie także i w działalności ustawodawczej. Zainteresowanie się kwestią agrarną staje się coraz żywsze, przy czym spotykamy się teraz z tendencjami do możliwie obiektywnego przedstawienia tych spraw, co przedtem rzadko miało miejsce. Z problemu politycznego, jaki sprawa agrarna stanowiła w pierwszych latach istnienia niepodległego państwa polskiego, staje się ona coraz bardziej problemem gospodarczym, a ilość norm prawnych regulujących stosunki rolne rośnie ustawicznie.

Proces przebudowy ustroju rolnego w Polsce jest w obecnej chwili w pełnym toku. Potrwa on jeszcze dłuższy szereg lat, a nawet w razie jego zupełnego ukończenia problemy polityki agrarnej nie przestaną należeć do najważniejszych w zakresie naszej polityki

¹¹² Na podstawie uchwały Rady Wydziałowej 12 stycznia 1927 r. zebrała się komisja w sprawie utworzenia katedry nadzwyczajnej ustawodawstwa agrarnego w składzie: przewodniczący – dziekan W. Komarnicki, członkowie W. Zawadzki, K.M. Krzyżanowski i Zygmunt Jundziłł. Na referenta wyznaczono K.M. Krzyżanowskiego. Referat został przedstawiony na posiedzeniu 29 stycznia 1927 r. Rada Wydziałowa na posiedzeniu 22 lutego 1927 r. uchwaliła wystąpić do MWRiOP o kreowanie katedry. Zob. LCVA, f. 175, op. 2(VI)B, spr. 204, komisja w sprawie obsadzenia katedry ustawodawstwa agrarnego, protokół z posiedzenia z 12 stycznia 1927 r., k. 1; protokół z posiedzenia z 29 stycznia 1927 r., k. 2; pismo W. Komarnickiego do Senatu Akademickiego USB z 8 marca 1927 r., k. 3.

ekonomicznej. Takie też są rezultaty ostateczne śwież[ej] ankiety Banku Gospodarstwa Krajowego na temat programu gospodarczego Polski.

Nie ulega wątpliwości, iż szerokie uwzględnienie w wykładach uniwersyteckich wytycznych polityki agrarnej i opierającego się na niej ustawodawstwa agrarnego stają się w obecnych warunkach wprost koniecznością. Student opuszczający Wydział Prawa powinien mieć wyrobiony, jasny pogląd na kwestię rolną. Powinie[n] nie tylko opatnować dokładnie przepisy administracyjne obowiązujące w danej dziedzinie, ale także zaznajomić się wyczerpująco z założeniami i tendencjami współczesnej polityki ^aekonomicznej, a w szczególności¹¹³ agrarnej. Ta znajomość jest nader ważną także i ze względu na wielkie zapotrzebowanie należycie wykształconych urzędników w resortach Ministerstw Rolnictwa i Dóbr Państwowych oraz Reform Rolnych.

W obecnej sytuacji Wydział Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego nie jest w stanie tej piekającej potrzeby uczynić zadość. Stosunkowo do rozmiarów przedmiotów jest nader szczupłą ilość godzin, jakie można stosownie do planów studiów i rozporządzalnych sił profesorskich poświęcić ekonomii społecznej i prawu administracyjnemu, tj. przedmiotom, w których zakres omawiane problemy wchodzi. Dlatego też jedynym wyjściem z tej trudnej sytuacji jest utworzenie na tutejszym Wydziale Prawa i Nauk Społecznych nowej katedry poświęconej wyłącznie polityce i ustawodawstwu agrarnemu.

Polityka agrarna mogłaby być obowiązującym przedmiotem wykładu dla studentów II roku studiów, wybitnie uzupełniając ich wykształcenie w zakresie polityki gospodarczej. Ustawodawstwo agrarne wykładane na III roku studiów umożliwiłoby wyczerpujące wyłożenie całokształtu części szczególnej materialnego prawa administracyjnego, co obecnie, ze względu na małą ilość godzin tego przedmiotu, jest bardzo utrudnione. Ponieważ przebudowa ustroju agrarnego jest także jednym z objawów przemian, jakie w czasach współczesnych obserwujemy w prawie prywatnym, jasną jest rzeczą, że również i z tego stanowiska uznać należy uwzględnienie tych kwestii w planie studiów i stworzenie wymienionej katedry za rzecz bardzo wielkiej wagi, bo zapozna się studentów z prądami, które mieć będą poważny wpływ na konstrukcję przyszłego polskiego prawa rzeczowego.

---

¹¹³ a --- a – dopisano ręcznie.